

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

**Izvješće o osobama liječenim zbog
zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2020. godini**

Report on persons treated for drug abuse
in Croatia in 2020

Zagreb, 2022.

„Izvešće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2020. godini“

Report on persons treated for drug abuse in Croatia in 2020

Izdavač

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Zagreb, Rockefellerova 7

Publisher

Croatian Institute of Public Health

Rockefellerova 7, HR-10000 Zagreb, Croatia

Tel. / Phone +385 (1) 4863 375

Urednici / Editors

izv. prof. dr. sc. **Krunoslav Capak**, prim. dr. med. spec.

prim. dr. sc. **Ivana Pavić Šimetin**, dr. med.

Autori / Authors

Maja Valentić, mag. educ. soc.

Ana Ištvanović, dr. med. spec. javnog zdravstva

prof. dr. sc. **Danijela Štimac Grbić**, dr. med.

prim. dr. sc. **Dijana Mayer**, dr. med.

Paula Šestak, bacc. san. ing.

Ivona Keć, dipl. san. ing.

Suradnici / Technical associates

Mario Hemen, ing.

www.hzjz.hr

Izvor podataka - Hrvatski zavod za javno zdravstvo osim gdje je to posebno naznačeno

Pri korištenju podataka iz ove publikacije – obavezno navesti izvor

PLEASE QUOTE THE DATA SOURCE

Sadržaj/ Contents

I. EPIDEMIOLOŠKA SLIKA OVISNOSTI O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U SVIJETU I EUROPI.....	6
II. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA U 2020. GODINI	8
KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ.....	9
RASPODJELA OVISNIKA PO ŽUPANIJAMA I USTANOVAMA LIJEČENJA	16
SOCIO-EKONOMSKE ZNAČAJKE OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE .	23
RIZIČNA PONAŠANJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA.....	44
PREBOLJELE BOLESTI ILI POZITIVITET (ANAMNESTIČKI) U OPIJATNIH OVISNIKA	45
OVISNIČKA POPULACIJA I SUKOBI SA ZAKONOM	47
III IKAD ZABILJEŽENI U REGISTRU, UMRLI U 2020. GODINI.....	49

I. EPIDEMIOLOŠKA SLIKA OVISNOSTI O PSIHOAKTIVNIM DROGAMA U SVIJETU I EUROPI

Od početka 2020. pandemija bolesti COVID-19 drastično je utjecala na svakodnevni život ljudi. Vlade različitih zemalja Europe i svijeta uvodile su brojne mjere za zaštitu javnog zdravlja, a ova novonastala krizna situacija utjecala je i na proizvodnju, krijumčarenje, distribuciju i uporabu droga.

U Europskom izvješću o drogama (2021) daje se kratki pregled situacije na području droga u Europi na temelju najnovijih dostupnih podataka do kraja 2020. godine. Dostupni podaci većinom su se odnosili na razdoblje od siječnja do prosinca 2019. godine za države članice Europske unije kao i zemlje koje su sudjelovale u postupku izvješćivanja, a s obzirom da Ujedinjena Kraljevina više nije članice Europske unije, ona nije bila obuhvaćena analizom. U ovom se uvodnom odjeljku iznosi kratak analitički komentar o pojedinim važnim pitanjima koja se trenutno nalaze na dnevnom redu politike za suzbijanje zlouporabe droga u Europi.

Prema procjenama otprilike 83 milijuna ili 28,9 % odraslih osoba (u dobi od 15 do 64 godine) u Europskoj uniji barem jedanput tijekom života probalo je nezakonite droge. Iskustvo uporabe droga češće navode muškarci (50,6 milijuna) nego žene (32,8 milijuna). Najčešće konzumirana droga jest kanabis (47,6 milijuna muškaraca i 30,9 milijuna žena), dok su zabilježene mnogo niže procjene za uporabu kokaina (9,6 milijuna muškaraca i 4,3 milijuna žena), MDMA-a (6,8 milijuna muškaraca i 3,5 milijuna žena) i amfetamina (5,9 milijuna muškaraca i 2,7 milijuna žena) tijekom života. Razine uporabe kanabisa tijekom života znatno se razlikuju među pojedinim zemljama, a kreću se od približno 4 % odraslih osoba na Malti do 45 % odraslih osoba u Francuskoj. Podaci o uporabi droga za 2019. godinu pružaju uvid u nedavnu uporabu droga koja je uglavnom prisutna među mlađim odraslim osobama. Procjenjuje se da je 17,4 milijuna mlađih odraslih osoba (u dobi od 15 do 34 godine) tijekom 2019. godine konzumiralo droge (16,9 %), pri čemu je to navelo dvostruko više muškaraca (21,6 %) nego žena (12,1 %). Prevalencija visokorizične uporabe opioida među odraslim osobama (15 – 64 godine) procjenjuje se na 0,35 % ukupnog stanovništva EU-a što znači da je 2019. bilo milijun visokorizičnih konzumenata opioida. U Europskoj uniji je te godine bilo 510 000 konzumenata uključenih u supstitucijsku terapiju ovisnosti o opioidima te su konzumenti opioida činili 26 % podnositelja zahtjeva za tretman ovisnosti. Opioidi su bili prisutni u 76 % slučajeva predoziranja sa smrtnim ishodom prijavljenih u Europskoj uniji za 2019.

Od svih droga najčešće se konzumira kanabis, a stopa prevalencije uporabe te droge pet je puta veća od stope prevalencije uporabe drugih tvari. Kanabis je nezakonita droga koju najčešće konzumiraju osobe svih dobnih skupina. Uglavnom se puši, a u Europi se često miješa s duhanom. Obrasci uporabe kanabisa mogu biti u rasponu od povremene do redovite i ovisničke uporabe. Procjenjuje se da je u Europskoj uniji 78,5 milijuna odraslih osoba (u dobi od 15 do 64 godine), odnosno 27,2 % populacije te dobne skupine u nekom trenutku života probalo kanabis. Istraživanja opće populacije upućuju na to da među odraslim osobama u dobi od 15 do 64 godine u Europskoj uniji ima otprilike 1,8 % svakodnevnih ili gotovo svakodnevnih konzumenata kanabisa, koji su konzumirali kanabis 20 ili više dana u prethodnom mjesecu, od kojih je većina (61 %) mlađa od 35 godina. Tijekom 2019. godine oko 111 000 osoba uključeno je u specijalizirane tretmane ovisnosti u Europi zbog problema povezanih s uporabom kanabisa (35 % svih zahtjeva za tretman), a kod otprilike njih 62 000 bila je riječ o prvom tretmanu u životu. U 24 zemlje s dostupnim podacima ukupan broj osoba koje su prvi put uključene u tretman zbog problema povezanih s uporabom kanabisa povećao se za 45 % u razdoblju od 2009. do 2019. Petnaest zemalja prijavilo je povećanje u razdoblju od 2009. do 2019., a njih dvije prijavile su povećanje u prošloj godini (2018. – 2019.).

Sveukupno gledano, 51 % osoba koje su 2019. prvi put uključene u tretman zbog problema povezanih s uporabom kanabisa navelo je da ga je konzumiralo svakodnevno tijekom prethodnog mjeseca.

Također treba uzeti u obzir da je tijekom COVID-19 pandemije postojala potreba za saznanjima vezanima uz utjecaj pandemije na proizvodnju, krijumčarenje, distribuciju i uporabu droga. Stoga je Europski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA) proveo niz brzih studija za prepoznavanje novih trendova u kojima su se triangulirali podaci prikupljeni od ključnih davatelja informacija i nacionalnih središnjica – primjerice, internetska istraživanja provedena među osobama koje uzimaju droge, analize gradskih otpadnih voda te novi podaci iz postojećih i razvojnih pokazatelja i istraživačkih studija.

Prikupljene informacije upućivale su na to da je svako smanjenje konzumacije droga zabilježeno tijekom prvih zatvaranja brzo nestalo nakon ublažavanja mjera ograničavanja socijalnih kontakata. Općenito, čini se da su konzumenti bili manje zainteresirani za droge koje uglavnom povezujemo s rekreativnim događajima, kao što je ecstasy, a više za droge povezane s kućnom uporabom. Međutim, ublažavanje ograničenja kretanja i putovanja te povratak nekih društvenih okupljanja tijekom ljeta bilo je povezano s ponovnim porastom razina uporabe.

Nadalje podaci internetskih istraživanja provedenih na osobama koje same prijavljuju uporabu droga upućuju i na veću konzumaciju alkohola i veće eksperimentiranje sa psihodelicima, kao što su LSD i 2C-B (2,5-dimetoksi-4- bromofenetilamin) te i disocijativnim drogama kao što je ketamin. To možda odražava rast potražnje za tvarima koje se možda smatraju prikladnijima za konzumaciju kod kuće. Podaci iz istraživanja upućuju i na to da su osobe koje su prije pandemije bolesti COVID-19 povremeno uzimale drogu smanjile uporabu ili čak prestale uzimati drogu tijekom pandemije, no redovitiji konzumenti su povećali razinu konzumacije droga. Primjećuje se i sve veća zabrinutost zbog zlouporabe benzodiazepina, preusmjerenih iz terapijske uporabe ili benzodiazepina koji nisu odobreni za medicinsku primjenu u Europi, a koji se pojavljuju na nezakonitom tržištu droga. Povećana uporaba benzodiazepina primijećena je među visokorizičnim konzumentima droga, zatvorenicima i nekim skupinama konzumenata rekreativnih droga, što je možda uzrokovano visokom razinom dostupnosti i niskom cijenom tih tvari te problemima s mentalnim zdravljem vezanima s pandemijom. U odabranom uzorku bolnica nadležnih za praćenje tijekom 2020. primijećeno je povećanje hitnih slučajeva povezanih s benzodiazepinima u usporedbi s 2019.

Iako nedostatak sveobuhvatnih podataka znači da se svi zaključci moraju donositi s oprezom i smatrati preliminarnima, korisno je razmisliti o našem trenutačnom razumijevanju razvoja događaja u tom području.

II. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA U 2020. GODINI

Među vodećim javnozdravstvenim problemima u Hrvatskoj, Europi i mnogim područjima svijeta, i nadalje je zlouporaba droga, koja i kao medicinski tako i kao društveni fenomen već dugi niz godina izaziva opću pozornost. Na svjetskom pa tako i europskom tržištu psihoaktivnih droga se iz godine u godinu pojavljuje sve veći broj novih, različitih, uglavnom sintetičkih droga kao što su to sintetički kanabinoidi te različiti sintetički oblici već ranije poznatih droga.

Tijekom 2019. godine završen je rad na novim strateškim dokumentima - Nacr Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razbolje 2020-2029. te Nacr Akcijskog plana djelovanja na području ovisnosti od 2020. do 2024. godine koji predstavljaju zaokret i novi pristup u kreiranju integrativne i koherentne politike u ovom području te definiraju nacionalne ciljeve i prioritete politike prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, ključne aktivnosti te nositelje i rokove provedbe. Uzimajući u obzir nove trendove i izazove, nacrti Nacionalne strategije i Akcijskog plana rezultat su stručnih konzultacija i rasprava o potrebi redefiniciranja i preusmjeravanja dosadašnjega nacionalnog strateškog okvira na području politika prema ovisnostima tako da se umjesto pojedinačnih strategija za različita sredstva ovisnosti, koje su u prethodnom razdoblju bile na snazi i u nadležnosti različitih resora, izradi jedinstveni strateški dokument koji će biti usmjeren na sve vrste ovisnosti.

Uzimanje droga često je povezano s drugim rizičnim ponašanjima i/ili ovisnostima kao što je pušenje, alkoholizam, igre na sreću, nepotrebno i neodgovarajuće uzimanje lijekova, ali i s nizom medicinskih, društvenih i psiholoških problema. Vrlo često ljudi, osobito mladi, izloženi svim stresnim situacijama i problemima koje donosi odrastanje, posežu za različitim načinima samopomoći. Kako se u toj dobi osjećaju snažno, ne traže stručnu pomoć, nego posežu za psihoaktivnim sredstvima kao što su alkohol i droge, vjerujući da će im to smanjiti osjećaj tjeskobe i popraviti raspoloženje. Mnogi misle da marihuana ne škodi, a i informacije koje dobivaju često su kontradiktorne. Osim toga, mladi se ljudi u toj dobi često žele suprotstaviti roditeljima, a konzumiranje marihuane i drugih psihoaktivnih sredstava jedan je od načina za to.

Uzimanjem psihoaktivnih sredstava centar za ugone u mozgu potiče se na rad, a osim toga, ona oslobađaju od osjećaja anksioznosti, usamljenosti, nemoći i bezvrijednosti, ali sve to na vrlo kratko vrijeme. Konzumenti psihoaktivnih sredstava razvijaju želju za njihovim ponovnim uzimanjem i na taj način ulaze u začarani krug ovisnosti.

U 1978. godini, na samom početku pojave epidemije zlouporabe heroína i ovog velikog zdravstvenog problema, u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo osnovan je nacionalni Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Pri registraciji se koristi modificirani međunarodni Pompidou upitnik i Međunarodna klasifikacija bolesti, deseta revizija – šifre F11 do F19, uz iznimku F17. Od 2018. godine Registar je postao dio Nacionalnog javnozdravstvenog informacijskog sustava (NAJS), platforme koja okuplja registre Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Pristup aplikaciji Registra dozvoljen je isključivo ovlaštenim osobama koje su dobile pristupne podatke. Iz bolnica, službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika pri županijskim zavodima za javno zdravstvo te terapijskih zajednica i zatvorskog sustava prikupljaju se podaci o osobama koje su bile na liječenju ovisnosti ili zlouporabe psihoaktivnih droga. Vremenski okvir je od 1. siječnja do 31. prosinca tekuće godine.

Ovo je izvješće izrađeno zahvaljujući uspješnoj suradnji s kolegicama i kolegama iz županijskih službi za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnika te bolnicama koje su pružale tretman osobama koje konzumiraju psihoaktivne droge ili su ovisne o njima.

Od 2019. godine unaprijeđena je suradnja s terapijskim zajednicama te su i njihovi podaci uključeni u konačan broj liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga. Od 2020. godine s radom u Registru počinje i zatvorski sustav.

Naša je obveza slati kumulativne podatke Europskom centru za praćenje droga i ovisnosti o drogama u Lisabonu (EMCDDA) te Uredu Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC).

Hrvatska je među 30 zemalja koje prati EMCDDA, a imaju uspostavljene nacionalne strategije za suzbijanje zlouporabe droga koje ne uključuju samo nezakonite droge, nego i različite kombinacije problema povezanih sa psihoaktivnim tvarima i ovisničkim ponašanjem.

KRETANJE ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ

Pandemija COVID-19 donijela je mnoge promjene u životima ljudi, a samim time i neizvjesnost, promjenu svakodnevne rutine, socijalnu izolaciju i strah za egzistenciju. Restrikcije i mjere u 2020. godini za smanjenje zaraze novim koronavirusom utjecale su i na obrasce i učestalost uporabe psihoaktivnih droga, kao i na prikupljanje podataka o liječenju i liječenim osobama zbog uporabe psihoaktivnih droga. S obzirom na preporuke u vrijeme zatvaranja (lockdowna) o maksimalnom mogućem smanjenju dolazaka pacijenata u zdravstvene ustanove te povećanju online tretmana, anketiranje upitnikom Pompidou nije se uvijek provodilo licem-u-lice, a time ni podaci o osobama u tretmanu nisu bili evidentirani u Registru. Navedena okolnost samo je jedan od razloga pada ukupnog broja evidentiranih osoba u tretmanu, a osobito broja novih klijenata. S druge strane, broj osoba na supstitucijskoj terapiji ostao je relativno stabilan.

Iako je kanabis ilegalna droga koja se najčešće konzumira, opijati su i dalje na prvom mjestu jer se zbog njihovog korištenja najčešće dolazi na liječenje.

Tablica 1. KRETANJE BROJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ OD 2000. DO 2020. GODINE

Godina	Broj svih liječenih osoba	Broj svih liječenih osoba zbog opijata	Svi prvi put liječeni	Opijati prvi put liječeni
2000.	3.899	2.520	2.026	1.009
2001.	5.320	3.067	2.548	1.066
2002.	5.811	4.061	2.067	846
2003.	5.678	4.087	1.840	802
2004.	5.768	4.163	1.619	732
2005.	6.668	4.867	1.770	785
2006.	7.427	5.611	2.001	876
2007.	7.464	5.703	1.779	800
2008.	7.506	5.832	1.700	769
2009.	7.733	6.251	1.463	667
2010.	7.550	6.175	1.180	430

Izješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2020. godini

2011.	7.665	6.198	1.151	343
2012.	7.855	6.357	1.120	313
2013.	7.857	6.315	1.125	270
2014.	7.812	6.241	1.046	205
2015.	7.533	6.123	844	175
2016.	7.106	5.953	771	178
2017.	7.157	5.773	958	204
2018.	6.761	5.434	876	136
2019.	6.858	5.338	975	190
2020.	5.478	4.431	556	139

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

U pandemijskoj 2020. godini na liječenje je došlo 5.478 osoba što je 20 % osoba manje nego prethodne godine kada je liječenju pristupilo 6.858 osoba. Od ukupno liječenih, 4.431 je uzimalo opijate (80.9%) a druga psihoaktivna sredstva 1.047 osoba (19.1%). Omjer uzimanih opijata i neopijata nije se previše mijenjao u odnosu na prethodne godine.

Tablica 2. BROJ PRVI PUT LIJEČENIH OSOBA UKUPNO, PRVI PUT LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA TE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2000. - 2020. GODINE

Godina	Prvi put liječeni	Opijatni tip ovisnosti		Neopijatni tip ovisnosti	
		Broj	%	Broj	%
2000.	2.026	1.009	49,8	1.017	50,2
2001.	2.548	1.066	41,8	1.482	58,2
2002.	2.067	846	40,9	1.221	59,1
2003.	1.840	802	43,6	1.038	56,4
2004.	1.619	732	45,2	887	54,8
2005.	1.770	785	44,4	985	55,6
2006.	2.001	876	43,8	1.125	56,2
2007.	1.779	800	45,0	979	55,6
2008.	1.700	769	45,2	931	55,0
2009.	1.463	667	45,6	796	54,8
2010.	1.180	430	36,4	750	63,6
2011.	1.151	343	29,8	808	70,2
2012.	1.120	313	27,9	807	72,1
2013.	1.125	270	24,0	855	76,0
2014.	1.046	205	19,6	841	80,4
2015.	844	175	20,7	669	79,3
2016.	771	178	23,1	593	76,9
2017.	958	204	21,3	754	78,7
2018.	876	136	15,5	740	84,5
2019.	975	190	19,5	785	80,5
2020.	556	139	25,0	417	75,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 2. pokazuje da je ukupan broj osoba koje su u 2020. godini prvi put pristupile liječenju u padu od 43 % u odnosu na godinu prije. S obzirom na to da je najveći dio novoliječenih upućen u tretman od policije, suda i općinskog državnog odvjetništva, takav pad ukazuje i manji broj policijskih intervencija za ulazak u tretman. Novopridošlih na liječenje bilo je 556 (u 2019. - 975 osoba), a novopridošlih opijatnih ovisnika 139 (u 2019. - 190 osoba). Ukupan broj opijatnih ovisnika iz godine u godinu se smanjuje te je 2020. godine zabilježen najmanji broj novopridošlih na liječenje u odnosu na proteklih 20 godina. Kako ovisnost o opijatima zahtijeva dugotrajni tretman i skrb, zadržavanje opijatskih ovisnika u sustavu zdravstva ukazuje da je liječenje djelotvorno i da heroinski ovisnici nisu prepušteni ulici i kriminalnom miljeu.

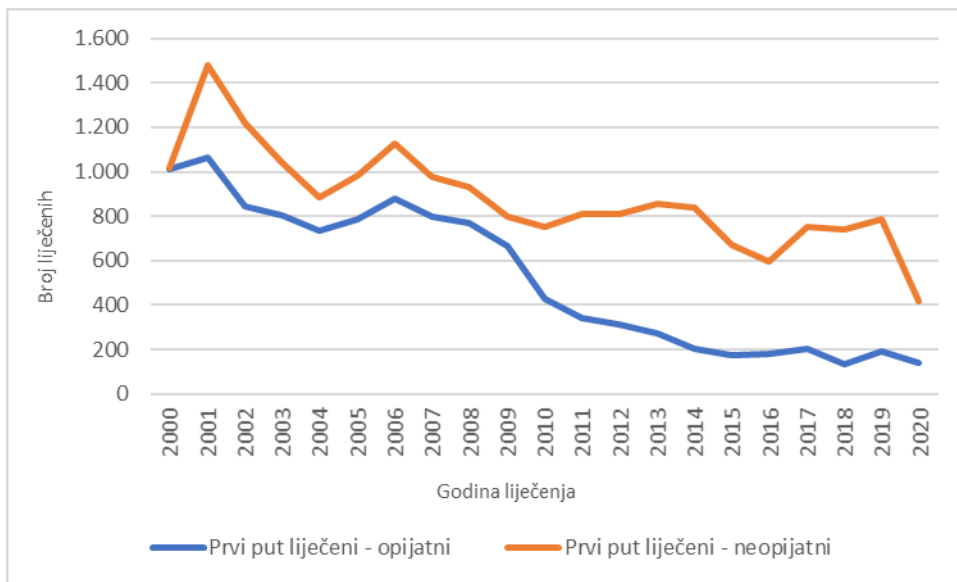
Tablica 3. BROJ I UDIO PRVI PUT LIJEČENIH ZBOG OPIJATSKE I NEOPIJATSKE OVISNOSTI U HRVATSKOJ 2000-2020. GODINE

Godina	Opijatni tip ovisnosti		Neopijatni tip ovisnosti	
	Prvi put liječeni	Udio prvi put liječenih u ukupnom broju svih liječenih	Prvi put liječeni	Udio prvi put liječenih u ukupnom broju svih liječenih
2000.	1.009	40,0	1.017	73,7
2001.	1.066	34,8	1.482	65,8
2002.	846	20,8	1.221	69,8
2003.	802	19,6	1.038	65,2
2004.	732	17,6	887	55,3
2005.	785	16,1	985	54,7
2006.	876	15,6	1.125	61,9
2007.	800	14,0	979	55,6
2008.	769	13,2	931	55,6
2009.	667	10,7	796	53,7
2010.	430	6,7	750	54,5
2011.	343	5,5	808	55,1
2012.	313	4,9	807	53,9
2013.	270	4,3	855	55,4
2014.	205	3,3	841	55,5
2015.	175	2,8	669	47,4
2016.	178	3,0	593	51,4
2017.	204	3,5	754	54,5
2018.	136	2,5	740	55,8
2019.	190	3,6	785	51,6
2020.	139	3,1	417	39,8

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Na ukupno postupno smanjivanje heroinske ovisnosti ukazuje i sve manji broj heroinskih ovisnika koji se prvi put javljaju na liječenje. Trend smanjenja broja novih ovisnika o opijatima i dalje se nastavlja (2014. – 205; 2015. – 175; 2016. - 178; 2017. - 204; 2018. – 136; 2019. - 190). U 2020. godini se prvi put na liječenje javilo 139 osoba. Ovakvo je kretanje u suglasju sa situacijom u vezi s heroinskom ovisnosti u zemljama Zapadne Europe i u SAD-u, gdje se također opaža njezino smanjenje. Promjene u sredstvima i načinu uzimanja te moguće posljedice i potrebne društvene i medicinske intervencije promatrat će se i analizirati u narednim godinama.

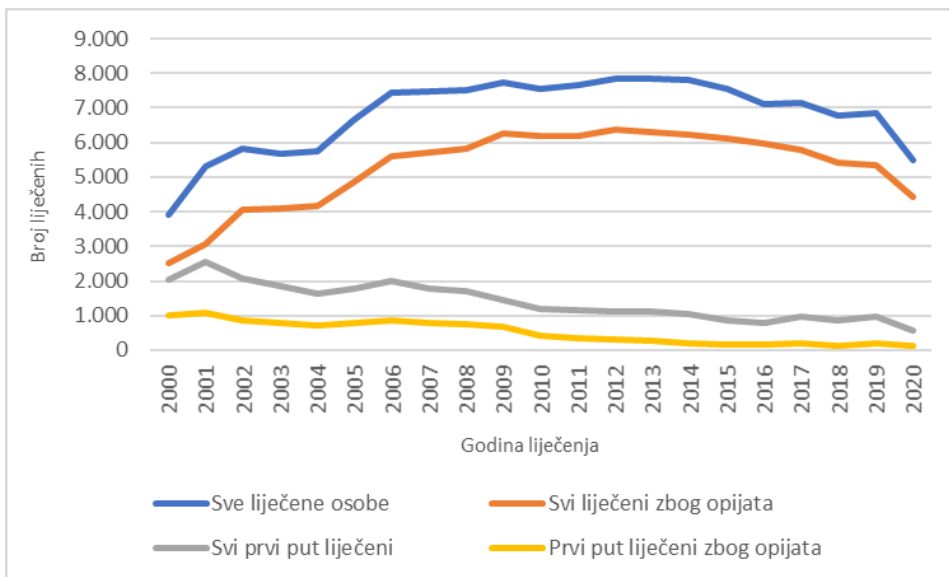
Slika 1. UDIO NOVOLIJEČENIH ZBOG UZIMANJA OPIJATA I NEOPIJATA U RAZDOBLJU 2000-2020. GODINE

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Slika 1. pokazuje trendove kretanja novih zahtjeva za liječenjem zbog opijatske i neopijatske ovisnosti. Krivulja koja prikazuje novoliječene zbog opijata znatno je strmija u odnosu neopijate. Dok je u 2000. godini od ukupno liječenih opijatskih ovisnika njih 40 % bilo prvi put na liječenju, od 2010. godine se taj udio spustio na manje od 10 %, a u posljednjih pet godina manji je od 5 %. U 2020. godini samo je 3,1 % opijatskih ovisnika bilo na liječenju prvi put (2019. – 3,6%), a svi ostali su u tretmanu jednu ili više godina. Što se novih zahtjeva za liječenjem zbog konzumacije neopijata tiče, 2000. godine od svih liječenih zbog neopijata, njih 73,7 % došlo u tretman prvi put, od 2007. do 2019. godine taj se udio kretao oko 50 %, dok je 2020. godine pao na 39,8 % što ukazuje na to da sve više liječenih osoba zbog neopijata zadržava se u tretmanu duže vrijeme, jednu ili više godina.

Slika 2. KRETANJE BROJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ OD 2000. DO 2020. GODINE

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 4. LIJEČENI ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U 2019. I 2020. GODINI U HRVATSKOJ, PREMA DOBI I SPOLU

Dob	2020.						2019.					
	Muškarci		Žene		Ukupno		Muškarci		Žene		Ukupno	
	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %	Broj	Udio %
<=14	7	15,2	3	0,3	10	0,2	9	0,2	8	0,7	17	0,2
15-19	211	4,6	53	6,1	264	4,8	354	6,2	102	8,6	456	6,6
20-24	217	4,7	54	6,2	271	4,9	323	5,7	68	5,7	391	5,7
25-29	263	5,7	59	6,8	322	5,9	314	5,5	75	6,3	389	5,7
30-34	450	9,8	111	12,7	561	10,2	634	11,2	182	15,3	816	11,9
35-39	1.016	22,1	231	26,5	1.247	22,8	1.247	22	306	25,8	1.553	22,6
40-44	1.121	24,3	180	20,6	1.301	23,7	1.382	24,4	225	19,0	1.607	23,4
45-49	760	16,5	85	9,7	845	15,4	760	13,4	104	8,8	864	12,6
≥50	561	12,2	96	11,0	657	12,0	649	11,4	116	9,8	765	11,2
Ukupno	4.606	100,0	872	100,0	5.478	100,0	5.672	100	1.186	100	6.858	100

Prema podacima o spolu i dobi liječenih ovisnika, kao i prethodnih godina, većinu liječenih osoba čine muškarci. Omjer muškaraca i žena iznosi 5,3:1. Od ukupno 5.478 liječenih osoba bilo je 4.606 muškarca (84,1 %) i 872 odnosno 15,9 % žena (2019. - 82,7 % M: 17,3 % Ž). U dobi do 19 godina sveukupno je bilo 412 osoba (6,1 %). Kao i prethodne godine, žene su i dalje najbrojnije u skupini 35 do 39 godina (26,5 %), dok je najviše muškaraca ove godine u dobnoj skupini od 40 do 44 godine (24,3 %).

Tablica 5. PROSJEČNE DOBI OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2007-2020.

Godina liječenja	Prosječna dob		
	Muškarci	Žene	Ukupno
2007.	29,8	29,2	29,7
2008.	30,1	29,5	30,0
2009.	31,2	30,5	31,1
2010.	31,8	30,6	31,6
2011.	32,4	31,1	32,2
2012.	33,1	31,8	32,8
2013.	34,0	32,9	33,8
2014.	34,7	33,2	34,4
2015.	35,6	34,5	35,0

2016.	36,8	35,4	36,5
2017.	37,6	36,0	37,3
2018.	38,4	36,7	38,1
2019.	38,3	36,5	38
2020.	39,3	37,4	39,0

Kao i u cijeloj Europi, i u Republici Hrvatskoj ovisnička populacija sve više stari te prosječne dobi liječenih osoba (muškaraca i žena) pokazuju trend rasta. Budući da kod nas na liječenje najviše dolaze ovisnici o opijatima, a znamo da su oni sve stariji, to je i prosječna dob sve veća. Budući da bilježimo liječene osobe zbog zlouporabe i/ili ovisnosti o svim psihoaktivnim drogama, raspon godina je vrlo velik. Najmlađa zabilježena osoba imala je 13, a najstarija 73 godine. Od 2007. godine bilježimo povećanje prosječne dobi i žena i muškaraca, a iznimka nije ni 2020. godina.

Prosjek godina za žene je 37,4 godina, a u posljednjih deset godina njihova se prosječna dob povećala za 6,8 godina. Prosječna dob za muškarce je 39,3 godine, a od 2010. godine ona se povećala za 7,5 godina.

RASPODJELA OVISNIKA PO ŽUPANIJAMA I USTANOVAMA LIJEČENJA

Problem bolesti ovisnosti izražen u broju liječenih osoba u odnosu na broj stanovnika pokazuje raspodjelu ovisnika i konzumenta droga prema pojedinim područjima. Broj liječenih ovisnika u pojedinim županijama u odnosu na broj stanovnika županije (100.000 stanovnika dobnе skupine od 15 do 64 godine) prikazan je u Tablici 6. Za čitavu Hrvatsku stopa je 190,2 na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina. U sedam županija stopa liječenih osoba viša je od prosjeka Hrvatske. To su: Zadarska županija (488,1) zatim Istarska (451,7), Šibensko-kninska (369,7), Splitsko-dalmatinska (287,6), Primorsko-goranska (284,4), Dubrovačko-neretvanska (252,5) te Grad Zagreb (211,3), Ostale županije su imale stope niže od hrvatskog prosjeka. Kako su dostupni podaci oni iz zdravstvenog sektora, kao i iz terapijskih zajednica i zatvorskog sustava, za pravu procjenu proširenosti konzumacije droga i ovisnosti o drogama trebalo bi uzeti u obzir i druge podatke iz Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva pravosuđa o osobama zatečenim u posjedovanju droga te osobama koje su počinile kazneno djelo u vezi s drogama. Tek potpunom analizom podataka iz više izvora mogla bi se dobiti potpunija i sveobuhvatnija slika problematike povezane sa zlouporabom droga u čitavoj zemlji.

Kao i na općenitu pojavnost bolesti i poremećaja, tako i na problematiku u vezi s ovisnostima mogu djelovati populacijske, prostorne i ekonomske značajke županije. Ličko-senjska županija je, primjerice, županija s relativno starim stanovništvom i nepovoljnim socio-ekonomskim uvjetima. Iako se u priobalnom dijelu Hrvatske, osobito na otocima, ljeti ostvaruju mnoge prednosti turizma, zimski mjeseci u manjim sredinama nose prijetnju dosade i manjka interesa i aktivnosti.

Tablica 6. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DRUGA I STOPE NA 100.000 STANOVNIKA U DOBI OD 15. DO 64. GODINE, OSOBE PRVI PUT LIJEČENE PREMA ŽUPANIJI PREBIVALIŠTA U HRVATSKOJ 2020. GODINE

Županija	Liječene osobe ukupno					Prvi put liječeni			
	Broj	Broj stanovnika	Stopa na 100.000*	Od toga opijati	stopa na 100.000*	Svi tipovi ovisnosti	Udio od liječenih osoba u županiji (%)	Od toga opijatni tip	Udio od prvi put liječenih u županiji (%)
Grad Zagreb	1.135	211,3	761	141,7	152	13,4%	20	13,2%	1.135
Zagrebačka	194	90,1	116	53,9	39	20,1%	4	10,3%	194
Krapinsko-zagorska	25	27,9	10	11,2	3	12,0%	0	0,0%	25
Sisačko-moslavačka	51	44,8	20	17,6	12	23,5%	0	0,0%	51
Karlovačka	14	16,6	9	10,7	3	21,4%	1	33,3%	14
Varaždinska	193	161,9	170	142,6	10	5,2%	4	40,0%	193
Koprivničko-križevačka	46	59,8	21	27,3	13	28,3%	1	7,7%	46
Bjelovarsko-bilogorska	14	17,7	7	8,8	7	50,0%	2	28,6%	14
Primorsko-goranska	578	284,4	553	272,1	19	3,3%	13	68,4%	578
Ličko-senjska	6	19,1	3	9,5	1	16,7%	0	0,0%	6
Virovitičko-podravska	23	40,5	6	10,6	16	69,6%	2	12,5%	23
Požeško-slavonska	35	68,8	28	55,0	5	14,3%	3	60,0%	35
Brodsko-posavska	96	92,6	83	80,1	4	4,2%	1	25,0%	96
Zadarska	545	488,1	525	470,2	23	4,2%	17	73,9%	545
Osječko-baranjska	304	147,1	221	106,9	43	14,1%	5	11,6%	304
Šibensko-kninska	259	369,7	243	346,9	12	4,6%	5	41,7%	259
Vukovarsko-srijemska	102	86,2	87	73,5	13	12,7%	7	53,8%	102
Šplitsko-dalmatinska	877	287,6	740	242,7	104	11,9%	36	34,6%	877
Istarska	645	451,7	560	392,2	40	6,2%	10	25,0%	645
Dubrovačko-neretvanska	204	252,5	176	217,8	14	6,9%	2	14,3%	204
Međimurska	121	157,5	84	109,3	15	12,4%	1	6,7%	121

Izješće o osobama liječenim zbog zlorporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2020. godini

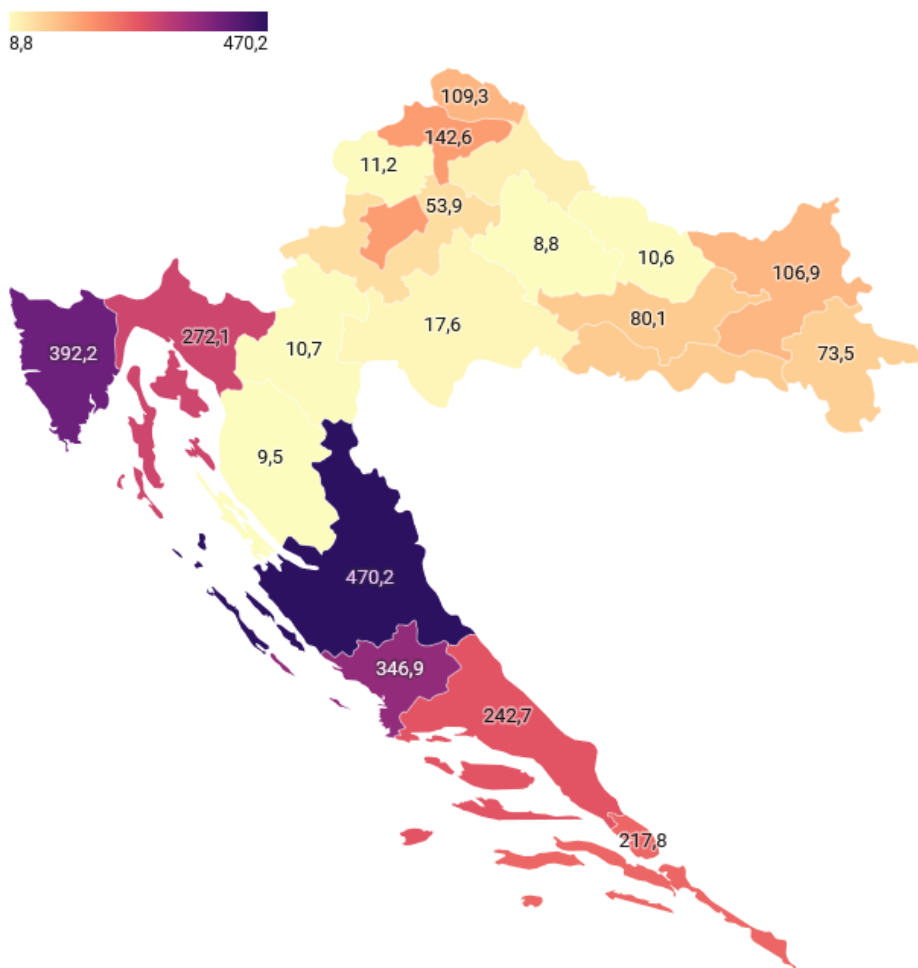
Ukupno Hrvatska	5.467	190,2	4.423	153,9	548	10.0%	134	24.5%	5.467
Druge države	11		8		8	72.7%	5	62.5%	11
UKUPNO	5.478		4.431		556	10.1%	139	25.0%	5.478

*Stope na 100.000 stanovnika dobi od 15 do 64 godina (Popis stanovništva 2011. DZS)

Prikaz stope liječenih ovisnika koji su ovisni o opijatima prema županiji stanovanja liječene osobe pokazuje vrlo slične rezultate. Najvišu stopu imala je Zadarska (470,2), zatim Istarska županija (392,2), Šibensko-kninska (346,9), Primorsko-goranska (272,1), Splitsko-dalmatinska (242,7), Dubrovačko-neretvanska (217,8) te Grad Zagreb (141,7). Za cijelu Hrvatsku stopa je iznosila 153,9 (2019. – 185,2; 2018. - 188,5; 2017.- 200,3; 2016. - 246,5; u 2015 .- 212,3; u 2014. godini 216,1; u 2013. godini 218,7; u 2012. godini 220,2).

Slika 3. LIJEČENI OVISNICI O OPIJATIMA U HRVATSKOJ PO ŽUPANIJAMA 2020. GODINE, STOPE NA 100.000 STANOVNIKA

Stope liječenih ovisnika o opijatima na 100.000 stanovnika (15-64 godina) 2020. godine

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 7. BROJ OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA U HRVATSKOJ 2020. GODINE, BROJ I UDIO OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U IZVANBOLNIČKIM UVJETIMA

Služba za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti	Broj liječenih osoba	%	Broj liječenih zbog opijata	%
Grad Zagreb – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	753	15,2%	427	10,3%
Zagrebačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	71	1,4%	48	1,2%
Krapinsko-zagorska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	9	0,2%	1	0,0%
Sisačko-moslavačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	17	0,3%	8	0,2%
Varaždinska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	190	3,8%	172	4,2%
Koprivničko-križevačka županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	32	0,6%	14	0,3%
Bjelovarsko-bilogorska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	1	0,0%	0	0,0%
Primorsko-goranska županija - ZJZ Služba za prevenciju i liječenje	520	10,5%	508	12,3%
Virovitičko-podravska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	20	0,4%	4	0,1%
Požeško-slavonska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	29	0,6%	26	0,6%
Brodsko-posavska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	102	2,1%	85	2,1%
Zadarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	530	10,7%	527	12,8%
Osječko-baranjska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	248	5,0%	184	4,5%
Šibensko-kninska županija - ZJZ Služba za liječenje ovisnika	235	4,8%	226	5,5%
Vukovarsko-srijemska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	78	1,6%	76	1,8%
Splitsko-dalmatinska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	941	19,1%	795	19,2%
Istarska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	531	10,8%	458	11,1%
Poreč - Savjetovalište za prevenciju ovisnosti	108	2,2%	105	2,5%
Dubrovačko-neretvanska županija - ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	160	3,2%	157	3,8%
Međimurska županija – ZJZ Služba za prevenciju ovisnosti	108	2,2%	76	1,8%
KB „Sestre milosrdnice“ – poliklinika	255	5,2%	236	5,7%
UKUPNO SLUŽBE ZA PREVENCIJU I IZVANBOLNIČKO LIJEČENJE	4.938	100,0%	4.133	100,0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Od osoba koje su liječene u službama za prevenciju ovisnosti i izvanbolničko liječenje zavoda za javno zdravstvo, najviše ih je bilo u Nastavnom zavodu za javno Splitsko-dalmatinske županije (941 – 19,1 %). Ova županijska Služba funkcionira zbog zemljopisne razvedenosti kao „mala županijska mreža“, kao i Primorsko-goranska te Dubrovačko-neretvanska. Zbog već spomenute zemljopisne razvedenosti ove županije bilo je potrebno formirati više jedinica za liječenje, pa tako jedinice djeluju osim u Splitu još i u Omišu, Hvaru, Makarskoj, Sinju, otoku Braču, Visu i Vrgorcu. Osim toga, njihovi djelatnici surađuju i s njima najbližim terapijskim zajednicama. Na drugom mjestu je Služba za mentalno zdravlje i prevenciju ovisnosti - Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ Grada Zagreba (753 – 15,2 %).

U Istarskoj županiji osim središnje Službe u Puli djeluje i Savjetovalište za prevenciju ovisnosti u Poreču. Kad zbrojimo udio ove dvije lokacije, njihov udio iznosi 12,9 % (639 osoba). U Zadarskoj Službi je bilo na liječenju 530 osobe (10,7 %), a u Primorsko-goranskoj županiji 520 osoba (10,5 %). U pojedine županijske Službe na liječenje ovisnosti dolazi vrlo mali broj ovisnika o psihoaktivnim drogama pa njihovi djelatnici više vremena posvećuju preventivnom radu, npr. Koprivničko-križevačkoj (32 osobe), Požeško-slavonskoj (29 osoba), Virovitičko-podravskoj (20 osoba), Krapinsko-zagorskoj (9 osoba) itd.

Tablica 8. BROJ OSOBA BOLNIČKI LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE

Stacionarna zdravstvena ustanova	Broj liječenih osoba	Stacionarni boravci		Dnevna bolnica
		Broj	%	Broj
Psijijatrijska bolnica Vrapče	218	290	56.0%	28
Klinička bolnica "Sestre milosrdnice"	67	71	13.7%	2
Psijijatrijska bolnica Sv. Ivan, Jankomir	36	50	9.7%	-
NPS bolnica "Dr. I. Barbot" Popovača	28	30	5.8%	-
Klinička bolnički centar Rijeka	1	1	0.2%	-
Županijska specijalna bolnica Insula	47	58	11.2%	-
Opća bolnica "Dr. J. Benčević", Slavonski Brod	2	1	0.2%	1
Klinička bolnica Osijek	4	4	0.8%	-
Opća bolnica Šibenik	1	1	0.2%	-
Opća bolnica Vukovar	1		0.0%	1
Opća bolnica Vinkovci	1	1	0.2%	-
Opća bolnica Pula	4	4	0.8%	-
Opća bolnica Dubrovnik	3	3	0.6%	-
Županijska bolnica Našice	2	2	0.4%	-
Psijijatrijska bolnica Lopača	2	2	0.4%	-
UKUPNO STACIONARNE ZDRAVSTVENE USTANOVE	418	518	100.0%	32

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

U stacionarnim zdravstvenim ustanovama tijekom 2020. godine liječeno je 418 osoba. Najviše hospitaliziranih bilo je u Klinici za psijijatriju Vrapče, gdje je liječeno 218 osoba u 318 boravaka (56,0 %), tj. 1,3 boravak po osobi. U Kliničkom bolničkom centru „Sestre milosrdnice“ stacionarno je liječeno 67 osoba u 71 boravak (1,2 boravak po osobi) (13,7 %). U Županijskoj specijalnoj bolnici Insula na liječenju je bilo 47 osoba u 58 boravaka (1,2 boravak po osobi) (11,2 %). U Psijijatrijskoj bolnici „Sveti Ivan“ (Jankomir) liječeno je 36 osoba u 50 boravaka (1,4 boravaka po osobi). U Neuropsijijatrijskoj bolnici "Dr I. Barbot" u Popovači na liječenju je bilo 28 osoba koje su liječene u 30 boravaka (1,1 boravak po osobi).

SOCIO-EKONOMSKE ZNAČAJKE OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE

Tablica 9. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA STUPNJU OBRAZOVANJA I DOBI

Dobne skupine (5god.)	Najviši stupanj obrazovanja									Ukupno
	Nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Nezavršena srednja škola	Završena srednja škola	Nezavršena viša školalifakultet	Završena viša škola	Završen fakultet	Drugo	Nepoznato	
≤ 14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19				3	1				1	5
20-24		9	8	19	2			2		40
25-29	7	20	19	91	4	1	3	2	1	148
30-34	11	45	64	279	11	5	5	1	4	425
35-39	15	79	123	821	26	17	32	2	7	1.122
40-44	15	119	130	866	25	42	29	4	12	1.242
45-49	4	94	89	559	9	37	21	2	3	818
≥50	7	75	57	437	17	18	18		2	631
Ukupno	59	441	490	3.075	95	120	108	13	30	4.431
%	1,3	10,0	11,1	69,4	2,1	2,7	2,4	0,3	0,7	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Vrlo slično kao i godinu ranije, među liječenima zbog ovisnosti o opijatima, kao i prethodnih godina, najveći broj liječenih osoba ima završenu srednju školu (3.075 osoba, odnosno 69,4 %), a nezavršenu srednju školu 490 osoba (11,1 %). Samo osnovnu školu završilo je 441 osoba (10 %). Niti najosnovnije školovanje nema 59 osoba, a svi su stariji od 24 godine te stoga vjerojatno nikada neće završiti osnovnu školu. Završenu višu školu i/ili fakultet ima 228 osoba (5,1 %).

Tablica 10. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA STUPNJU OBRAZOVANJA I DOBI

Dobne skupine (5 god.)	Najviši stupanj obrazovanja									Ukupno
	Nezavršena osnovna škola	Završena osnovna škola	Nezavršena srednja škola	Završena srednja škola	Nezavršena viša škola ili fakultet	Završena viša škola	Završen fakultet	Drugo	Nepoznato	
≤14	9	1								10
15-19	13	56	145	33	6	1			5	259
20-24	1	7	28	159	26	2	1	2	5	231
25-29	3	10	19	106	17	5	6	2	6	174
30-34	4	8	8	88	3	7	14	1	3	136
35-39	3	6	6	79	3	6	11	4	7	125
40-44	1	5	2	41	2	2	4		2	59
45-49		1	1	17		2	5		1	27
≥50		3	1	13	3	2	3		1	26
Ukupno	34	97	210	536	60	27	44	9	30	1.047
%	3,2	9,3	20,1	51,2	5,7	2,6	4,2	0,9	2,9	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

I među osobama koje su liječene zbog zlouporabe neopijata, najviše ih je također završilo srednju školu, ali manje nego među ovisnicima o opijatima – 536 (51,2 %). Od 210 osobe (20,1 %) koje imaju nezavršenu srednju školu, njih 65 je starije od 19 godina te je mala šansa da će dovršiti srednjoškolsko obrazovanje. Završenu osnovnu školu ima 97 osoba što čini 9,1 %, a među njima je najviše dobne skupine od 15 do 19 godina, što znači da nisu nastavili ili su napustili srednjoškolsko obrazovanje. Osnovnu školu nije završilo 34 osoba (3,2 %). Bez obzira što je to relativno malen udio, njih dvanaest je starije od 19 godina pa je to najvjerojatnije i kraj njihova obrazovanja. Završenu višu školu ili fakultet ima 71 osoba (6,6 %) svih liječenih zbog zlouporabe neopijata.

U cjelokupnom liječenju osoba s problemima u vezi zlouporabe psihoaktivnih sredstava vrlo bitan element je resocijalizacija, odnosno društveno uključivanje i afirmacija kroz različite aktivnosti. Stoga je važno da im se omogući doškolovanje, prekvalifikacija ili stjecanje posebnih vještina i znanja koje bi im olakšale zapošljavanje i konkurentnost na tržištu rada.

Tablica 11. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA RADNOM STATUSU I DOBI

Dobne skupine (5god.)	Radni status									Ukupno
	Redovan posao	Povremeni posao	Rad „na crno“	Nezaposlen	Učenik	Student	Umirovljenik	Samostalna djelatnost	Nepoznato	
≤14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19			1	1	1	1	0		1	5
20-24	3	2	1	32		1	0		1	40
25-29	26	18	8	94	1		0	1		148
30-34	110	54	23	216		2	1	16	3	425
35-39	326	204	79	466	1	2	11	23	10	1.122
40-44	335	272	72	475		2	46	27	13	1.242
45-49	193	167	44	278		1	106	25	4	818
≥50	73	111	45	218			162	21	1	631
Ukupno	1.066	828	273	1.780	3	9	326	113	33	4.431
%	24,1	18,7	6,2	40,2	0,1	0,2	7,4	2,6	0,7	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Nezaposlenost kao veliki problem društva pogađa i osobe liječene zbog zlouporabe droga (1.780 osobe – 40,2%), među onima koji su liječeni zbog uzimanja i/ili ovisnosti o opijatima.

U 2020. godini je 1.066 osoba bilo u stalnom radnom odnosu (24,1 %) dok je još 828 (18,7 %) imalo povremeno zaposlenje. „Na crno“ je radilo 273 osoba (6,2 %). Nekom samostalnom djelatnosti, prema njihovom navodu, bavilo se 113 osoba (2,6 %).

Među osobe koje imaju kakav-takav prihod svaki mjesec ubrajamo redovito zaposlene, povremeno zaposlene, umirovljenike i samostalnu djelatnost. Njihov udio iznosi 52,8%, što je manje u odnosu na 2019. godinu kada je udio osoba sa prihodom iznosio 58,8%.

Na školovanju se nalazilo 12 ovisnika o opijatima, od kojih su tri učenika i devet studenata, što je 50% manje nego prethodne godine kada su u postupku školovanja bile 24 osobe.

Tablica 12. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA RADNOM STATUSU I DOBI

Dobne skupine (5 god.)	Radni status									Ukupno
	Redovan posao	Povremeni posao	Rad „na crno“	Nezaposlen	Učenic	Student	Umirovljenik	Samostalna djelatnost	Nepoznato	
≤14					10		0			10
15-19	7	8	1	33	188	15	0		7	259
20-24	49	32	3	99	7	35	0		6	231
25-29	46	18	10	77	1	14	0	3	5	174
30-34	40	11	3	71		1	2	6	2	136
35-39	36	10	5	60			4	5	5	125
40-44	15	3	4	28			2	5	2	59
45-49	7	4	1	10			3	2		27
≥50	1			17			6		2	26
Ukupno	201	86	27	395	206	65	17	21	29	1.047
%	19,2	8,2	2,6	37,7	19,7	6,2	1,6	2,0	2,8	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Među osobama liječenim zbog uzimanja neopijata bilo je 271 osoba (25,9 %) koje se još školuju, što je nešto manje u odnosu na 32,7 % osoba godinu ranije. Liječilo se 206 učenika (19,7%), a studenata 65 – 6,2 %. Redoviti ili povremeni posao je imalo 27,4 % osoba (287), a samostalnom djelatnošću bavilo se još 21 osoba (2,0%). Ove je godine je svaka treća osoba bila nezaposlena (395 – 37,7%) što je više nego prethodne godine kada je svaka četvrta osoba imala status nezaposlene osobe (25,3 %).

Tablica 13. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA UVJETIMA ŽIVOTA I DOBI

Dobne skupine (5god.)	Sadašnji uvjeti života								Ukupno
	Živi sam	S primarnom obitelji (roditelji)	Sam s djetetom	S partnerom	S partnerom i djetetom	S prijateljima	Drugo	Nepoznato	
≤14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19		3					1	1	5
20-24	1	22		6	3		8		40
25-29	22	70	1	16	13	4	21	1	148
30-34	45	184	9	58	64	5	56	4	425
35-39	176	448	21	146	207	16	102	6	1.122
40-44	241	433	33	143	273	17	95	7	1.242
45-49	202	300	19	84	148	5	58	2	818
≥50	217	138	28	89	101	3	53	2	631
Ukupno	904	1.598	111	542	809	50	394	23	4.431
%	20,4	36,1	2,5	12,2	18,3	1,1	8,9	0,5	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Najviše osoba liječenih zbog uzimanja opijata, kao i ranijih godina je živjelo s primarnom obitelji (1.598 – 36,1 %). S partnerom i djetetom živjelo je 809 osoba (18,3 %). S partnerom ih je živjelo 542 (12,2%), a samih s djetetom bilo je njih 111 (2,5%). Same su živjele 904 (20,4 %) liječene osobe, vrlo slično kao i prethodne godine. Iz ovih podataka vidimo da je kod nas obitelj još uvijek uključena u proces liječenja svojih članova koji su postali ovisnici o drogama.

Tablica 14. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE NEOPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA UVJETIMA ŽIVOTA I DOBI

Dobne skupine (5 godina)	Sadašnji uvjeti života								Ukupno
	Živi sam	S primarnom obitelji (roditeljima)	Sam s djetetom	S partnerom	S partnerom i djetetom	S prijateljima	Drugo	Nepoznato	
≤14		8					2		10
15-19	1	213				1	41	3	259
20-24	12	169	1	9	6	3	27	4	231
25-29	20	95		13	8	3	30	5	174
30-34	17	60	4	13	16	2	23	1	136
35-39	22	46	5	6	21	3	17	5	125
40-44	9	17	1	9	7		14	2	59
45-49	14,0	5,0		3,0	2,0		2,0	1,0	27
≥50	9	2		2	4		7	2	26
Ukupno	104	615	11	55	64	12	163	23	1.047
%	9,9	58,7	1,1	5,3	6,1	1,1	15,6	2,2	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Kao i kod osoba liječenih zbog opijata, i kod osoba koje su liječene zbog drugih psihoaktivnih droga najviše su zastupljeni oni koji žive u svojoj primarnoj obitelji, s roditeljima - 615 osoba (58,7 %). Iako se broj osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata smanjio za trećinu (2019.- 1520 osoba, 2020.- 1047 osoba) udio osoba koje žive sa primarnom obitelji ostao je približno isti (2019.-63,1 %, 2020.-58,7 %). Samo s partnerom živi 55, tj. 5,3 % osoba, a s partnerom i djetetom živi njih 64 – 6,1%. Da žive sami izjavilo je 9,9 % (104 osoba).

Tablica 15. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA RODITELJSKOM STATUSU

Ima li djece	Spol				Ukupno	
	Muški		Ženski			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Da	1.674	36,3	463	53,1	2.137	39,0
Ne	2.849	61,9	370	42,4	3.219	58,8
Da, oduzeta roditeljska prava	38	0,8	23	2,6	61	1,1
Nadzor nad roditeljskim pravom	5	0,1	6	0,7	11	0,2
Nepoznato	40	0,9	10	1,1	50	0,9
Ukupno	4.606	100,0	872	100,0	5.478	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Od svih osoba liječenih u 2020. godini iz podataka o roditeljskom statusu vidljivo je da ih 2.137 (39 %) ima djecu. Prema roditeljskom statusu, ima više žena koje su majke (53,1 %) od muškaraca očeva (36,3 %). Šezdeset i jedna osoba je izjavila da su im oduzeta roditeljska prava (38 očeva i 23 majke), a kod jedanaest osoba se nad roditeljskim pravima provodi nadzor (5 očeva i 6 majki). Sama činjenica da su roditelji ili jedan roditelj ovisnici ne uvjetuje ograničavanje roditeljskih prava, ali zahtijeva učinkovit nadzor sustava socijalne skrbi, kako ne bi došlo do zanemarivanja ili zlostavljanja djece.

Tablica 16. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE KOJE IMAJU DJECU PREMA BRAČNOM STATUSU I ŽIVOTU S DRUGIM UŽIVAOCEM PSIHOAKTIVNIH DROGA

Bračni status ovisnika	Živi s drugim uživaocima						Ukupno	
	Da	%	Ne	%	Nepoznato	%		
U braku (prvi brak)	108	36,9	603	33,1	2	8,7	713	33,4 %
U braku (drugi brak)	12	4,1	61	3,3	2	8,7	75	3,5 %
Neudana - neoženjen	29	9,9	312	17,1	6	26,1	347	16,2 %
Rastavljen/a	50	17,1	524	28,8	5	21,7	579	27,1 %
Udovac - Udovica	3	1,0	51	2,8	1	4,3	55	2,6 %
Izvanbračna zajednica	89	30,4	266	14,6	5	21,7	360	16,8 %
Nepoznato	2	0,7	4	0,2	2	8,7	8	0,4 %
Ukupno	293	100	1.821	100	23	100	2.137	100 %

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Pri analizi podataka o osobama lijećenima u 2020. godini, vidimo da kod osoba koje su izjavile da djeca žive s njima, 1.821 njih (85,2 %) ne žive s drugim uživaocima droga, bez obzira na bračni status. Njih 13,7 % živi s drugim uživaocima droga.

Od ukupnog broja osoba koje su izjavile da imaju djecu (2.137), s drugim ovisnikom (ovisnicom) u prvom braku je 108 (36,9 %), a u drugom braku je postotak manji (4,1 %) sa ukupno 12 osoba. a u izvanbračnoj zajednici živi 141 osoba (5,4 %). Od 952 osobe koje su u braku, kod njih 155 (16,3 %) bračni partner je ovisnik o drogama. U izvanbračnim zajednicama u 30,4 % slučajaja partner je također ovisnik. Nažalost, vidimo u ovisničkoj populaciji često radi o relativno zatvorenoj zajednici. U nekim zemljama se obraća osobita pozornost na djecu u takvim zajednicama pa imaju i posebne preventivne programe (selektivna prevencija). Ta djeca imaju veći rizik da i sami postanu ovisnici. Centri za socijalnu skrb tu imaju važnu ulogu.

Tablica 17. OSOBE LIJEČENE U HRVATSKOJ ZBOG ZLOUPORABE DROGA U RAZDOBLJU 2016-2020. GODINE PREMA GLAVNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Vrsta glavnog sredstva	Broj liječenih osoba									
	2016.		2017.		2018.		2019.		2020.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Opijati	5.953	83,8	5.773	80,7	5.434	80,4	5.338	77,8	4.431	80,9
Kokain	105	1,5	111	1,6	124	1,8	165	2,4	671	12,2
Stimulativna sredstva	144	2,0	158	2,2	121	1,8	149	2,2	36	0,7
Sedativi	113	1,6	138	1,9	107	1,6	128	1,9	165	3,0
Halucinogeni	-	-	3	-	3	0,04	6	0,1	131	2,4
Hlapljiva otapala	2	0,0	2	0,0	1	0,01	1	0,0	6	0,1
Kanabinoidi	741	10,4	925	12,9	956	14,1	1.039	15,2	671	12,2
Više i ostalo	48	0,7	47	0,7	15	0,2	32	0,5	38	0,7
Ukupno	7.106	100,0	7.157	100,0	6.761	100,0	6.858	100,0	5.478	100

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema podacima o glavnom sredstvu ovisnosti, najveći je udio osoba koje na liječenje dolaze zbog opijata. Ovisnici o opijatima imaju najveću potrebu za liječenjem te se najdulje zadržavaju na tretmanu i to su neki od razloga zbog kojih oni brojčano prevladavaju. Uzimanje heroina, uglavnom intravenozno, povezano je s ozbiljnim društvenim i javnozdravstvenim problemima. Zlouporaba heroina praćena je brzim razvojem tolerancije na ovisnost. Više od 90 % osoba, ako sredstvo uzimaju svakodnevno tijekom mjesec dana ili kraće, postat će psihički i fizički ovisno. Neki od ovisnika, kako bi postigli stanje da koriste manje opijata, dolaze na supstitucijsku terapiju gdje dio heroina bude zamijenjen metadonom.

Sustav za liječenje problema sa psihoaktivnim drogama još uvijek se bavi „starim“ heroinskim ovisnicima, a nešto manje ostalim vrstama droga. Nakon 4 godine uzastopnog rasta, trend zlouporabe kanabinoida je u padu. (2019.- 1039 osoba; 2020.- 671 osoba). Udio osoba liječenih zbog ovisnosti o sedativima je u porastu (2019.- 1,9 %; 2020.- 3,0 %).

Zlouporaba droga često dovodi do anksioznosti i nesanicice pa liječnici pacijentima propisuju benzodiazepine ili ih sami kupuju. Oni pomažu kod određenih psihijatrijskih poremećaja, negativnih emocionalnih stanja ili započinjanja apstinencije od alkohola i kokaina, a kad se primjenjuju intravenozno, mogu produžiti intenzitet i trajanje opioidnih djelovanja i to je jedan od razloga zašto ih bolesnici koriste. Zlouporaba kokaina je u konstantnom porastu proteklih godina. Broj osoba liječenih zbog ovisnosti o kokainu se učetvorostručio 2020. godine u odnosu na 2019. godinu (2019.- 165 osoba; 2020.- 671 osoba). Udio stimulativnih sredstava bio je 0,7 %, a godinu ranije je iznosio 2,2 %.

Tablica 18. BROJ LIJEČENIH OSOBA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE, PREMA DOBI I GLAVNOM SREDSTVU

Glavno sredstvo	Dobne skupine									Ukupno	%
	≤14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	≥50		
Heroin		2	27	95	331	993	1145	757	596	3.946	72,0
Metadon			1	9	18	34	33	33	11	139	2,5
Ostali opijati		1	2	5	5	7	10	4	6	40	0,7
Buprenorfin		1	9	38	66	81	49	21	13	278	5,1
Tramadol		1	1	1	5	6	4	3	4	25	0,5
Fentanyl						1	1		1	3	0,1
Kokain		4	24	31	35	37	21	8	5	165	3,0
Amfetamini	1	5	21	30	19	21	7	2		106	1,9
Metamfetamini			1	3			1			5	0,3
Ecstasy		2	5	4	2	2	2			17	0,1
Drugi psihostimulansi				1	1	1				3	0,1
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Barbiturati							1			1	0,02
Benzodiazepini			1		5	5	5	1	6	23	0,4

Izješće o osobama lijećenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2020. godini

Drugi hipnotici i sedativi				1		3	1	1	1	7	0,1
GHB/GBL				1	2		2			5	0,1
LSD			1	1	2					4	0,1
Drugi halucinogeni			1		1					2	0,3
Lako hlapljiva otopala	-	-	-	-	1	-	-	-	-	0	0,0
Kanabinoidi	9	244	165	91	59	47	18	10	12	655	12,0
Sintetski kanabinoidi		3	7	4		1		1		16	0,3
Više i ostalo		1	5	7	10	8	1	4	2	38	0,7
Ukupno	10	264	271	322	561	1247	1301	845	657	5.478	100,0
%	0,2	4,8	4,9	5,9	10,2	22,8	23,7	15,4	12,0	100,0	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Moramo napomenuti da kanabis u današnje vrijeme nije onaj kanabis kakav je bio. Sadašnje uzgojene vrste sadrže i nekoliko puta veći udio aktivne tvari. U cijeloj Europi, pa tako i u našoj zemlji, kanabis je glavna i najzastupljenija ilegalna droga, a na drugom mjestu su amfetamini.

No u sustavu liječenja još uvijek su najviše zastupljeni heroinski ovisnici (3.946 - 72 %). Bez obzira na to što gotovo svi ovisnici o psihoaktivnim drogama uzimaju više sredstava istovremeno, kao sredstvo ovisnosti se bilježi ono koje je najjače djelovalo i zbog kojeg je ta osoba došla na liječenje. U Hrvatskoj, kao i u Europi, nastavlja se trend smanjenja broja osoba koje uzimaju heroin. Nakon što je više desetaka godina bio glavno sredstvo, njegova uloga postaje sve manja, a istovremeno dolazi do porasta udjela korištenja ostalih psihoaktivnih sredstava.

Kad heroinu pribrojimo i ostala sredstva iz skupine opijata (metadon, ostali opijati, buprenorfin, tramadol i fentanil) udio opijatskih ovisnika iznosi 80,8 % (2019. - 77,9 %). Kanabinoidi kao glavno sredstvo evidentirani su u Registru u udjelu od 12,0 %. Benzodiazepini, barbiturati i ostali hipnotici i sedativi glavno su sredstvo liječenja sa smanjenim udjelom od 0,52% (2019. - 2,1 %). Iz raspodjele liječenih osoba prema glavnom sredstvu i dobi razvidno je da je i dalje najviše liječenih osoba bilo u dobnom rasponu od 35-49 godina, njih 61,9 %. I dalje se nastavlja lagani pomak u starije dobne skupine.

Tablica 19. BROJ LIJEČENIH OSOBA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE, PREMA GLAVNOM I SPOREDNOM SREDSTVU OVISNOSTI

Sporedno sredstvo ovisnosti	Glavno sredstvo ovisnosti				Ukupno	%
	opijati	%	neopijati	%		
Opijati	553	21.6%	50	12.5%	603	20.4%
Kokain	609	23.8%	57	14.3%	666	22.5%
Stimulativna sredstva	402	15.7%	166	41.6%	568	19.2%
Sedativi	44	1.7%	13	3.3%	57	1.9%
Crack	1	0.0%	1	0.3%	2	0.1%
Halucinogena sredstva	9	0.4%	9	2.3%	18	0.6%
Hlapljiva otapala	7	0.3%	1	0.3%	8	0.3%
Kanabinoidi	918	35.9%	98	24.6%	1.016	34.4%
Više i ostalo	12	0.5%	4	1.0%	16	0.5%
Ukupno	2.555	100.0%	399	100.0%	2.954	100.0%
Bez drugog sredstva	1.876		648		2.524	

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Od ukupnog broja liječenih osoba u 2020. godini, njih 2.954 ili 53.9 % ima evidentirano barem jedno sporedno sredstvo ovisnosti. Od 2.954 osoba sa sporednim sredstvom ovisnosti, njih 2.555 ili 86.5 % kao glavno sredstvo ima opijate, a 399 ili 13.5 % neopijate. Kod opijatskih ovisnika najčešće sporedno sredstvo ovisnosti su kanabinoidi (35.9 %), a kod liječenih zbog uporabe neopijata najčešće sporedno sredstvo ovisnosti su stimulativna sredstva (41.6 %). Ukupno gledajući, najčešće evidentirano prvo sporedno sredstvo ovisnosti su kanabinoidi (34.4 %), kokain (22.5 %) i opijati (20.4 %).

Tablica 20. BROJ OSOBA LIJEČENIH U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA NAČINU UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA

Glavno sredstvo	Način uzimanja glavnog sredstva						Ukupno
	i.v. injekcijom	Puši	Jede / pije	Snifa	Ušmrkava	Nepoznato	
Heroin	2.878	212			815	41	3.946
%	72.9%	5.4%			20.7%	1.0%	100.0%
Metadon	20		112		2	5	139
%	14.4%		80.6%		1.4%	3.6%	100.0%
Ostali opijati	2	2	17			19	40
%	5.0%	5.0%	42.5%			47.5%	100.0%
Buprenorfin	31		201		35	11	278
%	11.2%		72.3%		12.5%	4.0%	100.0%
Tramadol			24			1	25
Fentanyl	1		2				3
Kokain	10				147	8	165
%	6.1%				89.1%	4.8%	100.0%
Amfetamini			26		72	8	106
%			24.5%		68%	7.5%	100.0%
Metamfetamini					5		5
Ecstasy			16			1	17
Drugi psihostimulansi			2		1		3
Mefedron							0
Barbiturati			1				1
Benzodiazepini			23				23
Drugi hipnotici i sedativi			7				7
GHB/GBL			5				5
LSD i drugi halucinogeni			5			1	6
Lako hlapljiva otapala							0
Kanabinoidi		640	2			13	655
%		97.7%	0.3%			2.0%	100.0%
Sintetski kanabinoidi		12	1		1	2	16
Više i ostalo			19		1	18	38
%			50.0%		2.6%	47.4%	100.0%
Ukupno	2.942	866	463	0	1.079	128	5.478
%	53.7%	15.8%	8.5%	0.0%	19.7%	2.3%	100.0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema podacima o glavnom sredstvu ovisnosti te načinu njegova uzimanja razvidno je da u Hrvatskoj nije došlo do značajnijih promjena. Mada se nastavlja trend pada broja intravenoznog uzimanja droga, to je ipak i dalje dominantan način uzimanja droga (53,7%). U 2019. godini se na drugom mjestu nalazi ušmrkavanje (19,6%), zatim pušenje (15,8%) te oralno uzimanje (8,5%). Heroin se obično injektira intravenozno, ali neki ljudi ga ubrizgavaju potkožno, puše ili ušmrkavaju. Analiza liječenih osoba pokazuje da se heroin najčešće uzima intravenozno (72,9 %), slijedi ušmrkavanje (20,7 %) te pušenje (5,4 %). U odnosu na prethodne godine udio i.v. heroinskih ovisnika nije se znatnije mijenjao (75,0 % u 2011., 76,3 % u 2012., 75,5 % u 2013., 75,8 % u 2014., 75,4 %, u 2015., 75,9 % u 2016., 75,2 % u 2017., 75,2 % u 2018., 74,6% u 2019., 72,9% u 2020. godini). Najviše liječenih zbog zlouporabe kokaina kokain je ušmrkavalo (89,1 %). I amfetamine najviše uzimaju ušmrkavanjem, kao i ranijih godina. Sve osobe koje su liječene zbog zlouporabe kanabinoida su sredstvo uzimale pušenjem. Brzina kojom se droga apsorbira i metabolizira ovisi o načinu uzimanja. Pušenje i intravenozno uzimanje najbrže će izazvati apsorpciju što dovodi do ulaska veće količine droge u mozak i bržeg djelovanja. Intranazalno uzeta droga također će brzo ući u krv i dovesti do željenog djelovanja.

Tablica 21. UČESTALOST UZIMANJA GLAVNOG SREDSTVA OSOBA LIJEČENIH U HRVATSKOJ 2020. GODINE

Glavno sredstvo	Učestalost uzimanja glavnog sredstva							Ukupno
	Uzimao/ u životu, ali zadnji mjesec nije	1-3 putamjesečno	Jednom tjedno	2-6 dana u tjednu	Svakodnevno	Uzima neredovito	Nepoznato	
Heroin	3.322	75	21	57	114	171	186	3.946
Metadon	48	2		8	61	4	16	139
Ostali opijati	14	2			3	1	20	40
Buprenorfin	83		2	8	164	1	20	278
Tramadol	8		1	2	11		3	25
Fenatnyl	2			1				3
OPIJATI UKUPNO	3.477	79	24	76	353	177	245	4.431
%	78,5	1,8	0,5	1,7	8,0	4,0	5,5	100,0
Kokain	100	7	3	14	18	11	12	165
Amfetamini	55	9	1	10	9	5	17	106
Metamfetamini	5							5
Ecstasy	11	1		1		1	3	17
Drugi psihostimulansi	2			1				3
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-	-
Barbiturati	1							1
Benzodiazepini	4		1	3	10	2	3	23
Drugi hipnotici i sedativi		2			4		1	7
GHB/GBL	1	1		1	2			5
LSD i drugi halucigeni	1	1				2	2	6
Lako hlapljiva								

Izvješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2020. godini

otapala								
Kanabinoidi	278	59	37	92	84	59	46	655
%	42,4	9,0	5,6	14,0	12,8	9,0	7,0	100,0
Sintetski kanabinoidi	10	1		1	1		3	16
Više i ostalo	6	1			2	1	28	38
Ukupno	3.951	161	66	199	483	258	360	5.478
%	72,1	2,9	1,2	3,6	8,8	4,7	6,6	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema podacima o učestalosti uzimanja opijata, najveći broj liječenih osoba sredstva nije uzimao u zadnjem mjesecu prije dolaska na liječenje, odnosno 3.477 osobe (78,5%). U 2019. godini taj broj je iznosio 4.099 osoba (76,8%). 84,2% ovisnika o heroinu nije koristilo glavni opijat u posljednjih mjesec dana, 353 osobe svakodnevno konzumiraju opijate (8%). Kod osoba s kokainom kao primarnim sredstvom, prošli mjesec ga nije uzimalo 61% korisnika (2019.- 44,8%); amfetamin 51,9% korisnika (2019.-44,1%); ecstasy 64,7% (2019.- 50%); kanabinoidi 42,4% (2019.- 34,4%). Ovo je još jedan pokazatelj da je konzumacija neopijata u porastu, dok je konzumacija heroina u padu, no kao što je prethodno spomenuto, ovisnici o opijatima imaju najveću potrebu za liječenjem te se najdulje zadržavaju na tretmanu.

Tablica 22. NAČIN LIJEČENJA OSOBA LIJEČENIH U HRVATSKOJ 2020. GODINE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA KOJE SU IZJAVILE DA NISU UZIMALE HEROIN PROŠLI MJESEC

Farmakoterapija oblik	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	Ukupno
Kratkotrajno održavanje	16	9	0	0	0	0	0	0	25
Održavanje	1.420	1.519	2	0	3	7	4	1	2.956
Spora detoksikacija	65	84	2	1	5	1	5	0	163
Brza detoksikacija	5	3	1	1	0	0	6	0	16
Bez medikacije	0	0	0	0	0	9	187	11	207
Farmakoterapija - druga	0	0	0	0	7	73	1	1	82
Nepoznato	2	1	0	0	0	2	1	22	28
Ukupno	1.508	1.616	5	2	15	92	204	35	3.477

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 22. prikazuje način liječenja osoba lijećenih zbog zlouporabe heroína koje su izjavile da ga nisu uzimale u mjesecu koji je prethodio dolasku na njihovo liječenje. 93,2% (3.242 osobe) su koristile neki oblik nadomjesne terapije. Najviše ih je bilo na održavanju buprenorfinom (46,5 %), a slijedi održavanje na metadonu (43,4 %). Njih 204 (5,9 %) izjavilo je da pored toga što nisu uzimali opijate, nisu koristili nikakve druge, niti nadomjesne niti ostale medikamente.

Tablica 23. NAČIN LIJEČENJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE

Farmakoterapija oblik	Farmakoterapija lijek									Ukupno
	metadon	buprenorfin	morfin	naltrexone	klonidin	tramadol	nešto drugo	ništa	nepoznato	
Kratkotrajno održavanje	29	20				1			0	50
Održavanje	1.776	1.863	2			4	15	5	1	3.666
Spora detoksikacija	98	122	2	2		6	1	5	0	236
Brza detoksikacija	10	10	1	2		3		9	1	36
Bez medikacije							10	217	20	247
Farmakoterapija - druga				1	1	10	92	2	3	109
Nepoznato	3	6	0	0	0	0	2	2	74	87
Ukupno	1.916	2.021	5	5	1	24	120	240	99	4.431

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

U Tablici 23. prikazan je način liječenja svih osoba lijećenih zbog zlouporabe opijata. Metadon je primjenjivan bilo kao brza, spora detoksikacija ili održavanje u 43,2 % lijećenih, a buprenorfin u 45,6 %. Neke druge medikamente koristilo je 120 osoba (2,7 % lijećenih), a bez ikakve farmakoterapije bilo ih je 5,4 %. U cijeloj Hrvatskoj je nadomjesnom terapijom bilo obuhvaćeno 92,3 % ovisnika o opijatima. Za 2,3 % osoba lijećenih zbog zlouporabe opijata nije poznato jesu koristile neki oblik nadomjesne farmakoterapije. Kao i ranijih godina, korisnici ostalih psihoaktivnih droga najviše su dolazili na savjetovanja i upute, a zatim na psihosocijalnu terapiju bez medikamenaata.

Tablica 24. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPOTREBE OPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA PROSJEČNOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Heroinski ovisnici	Godina									
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva (godine)	16,0	16,0	16,1	16,1	16,1	15,9	16,0	15,9	15,9	15,9
Prosječna dob prvog uzimanja heroina (godine)	20,1	20,1	20,2	20,0	20,1	20,1	20,3	20,1	20,1	20,2
Prosječna dob i. v. uzimanja (godine)	21,2	21,2	21,3	21,1	21,0	21,2	21,5	21,2	21,1	21,1
Prosječna dob prvog javljanja na tretman (godine)	26,2	26,3	26,4	34,0	26,7	26,6	26,7	26,8	26,9	26,4
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska	10,2	10,3	10,3	17,1	10,6	10,6	10,7	11,1	11,1	10,7

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Podaci o prosječnoj dobi pokazuju tijek razvoja ovisnosti te se nisu značajnije mijenjali u odnosu na prijašnje godine. Eksperimentiranje sa psihoaktivnim sredstvima počinje u dobi od oko 16 godina i tako je dugi niz godina. Prosječna dob prvog uzimanja bilo koje droge sadašnjih heroinskih ovisnika bila je 15,9 godina. Prvo uzimanje heroina prosječno je u dobi od 20,2 godina, a prvo intravenozno uzimanje s 21,1 godinom. Prosječna dob početka liječenja zbog ovisnosti o psihoaktivnim supstancama je 26,4 godina što znači da prođe više od 10 godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog javljanja na tretman.

Tablica 25. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE KANABINOIDA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA PROSJEČNOJ DOBI UZIMANJA SREDSTAVA OVISNOSTI

Konzumenti kanabinoida	Godina									
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva (godine)	16,3	16,3	16,3	16,7	14,9	16,2	16,0	16,3	16,0	15,9
Prosječna dob prvog uzimanja kanabinoida (godine)	16,3	16,4	16,5	16,2	16,5	16,4	16,2	16,4	16,2	16,1
Prosječna dob prvog javljanja na tretman (godine)	20,7	22,1	22,0	21,4	19,2	22,2	21,4	22,3	22,0	21,7
Broj godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva do prvog dolaska na liječenje	4,4	5,8	5,7	4,7	4,3	5,9	5,4	6,3	6,4	6,5

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prosječne dobi osoba lijećenih zbog zlouporabe kanabinoida pokazuju stabilizaciju. Prosječna dob prvog konzumiranja bilo kojeg psihoaktivnog sredstva je 15,9 godina što je smanjenje prosječne dobi odnosu na razdoblje od 2016-2019. godine. Godine 2015. zabilježena je najniža prosječna dob prvog uzimanja bilo kojeg sredstva ovisnosti kada je iznosila 14,9 godina. U prosjeku su liječeni zbog kanabinoida bili stari 16,1 godine kad su prvi put uzeli kanabinoide. Prosječna dob početka liječenja zbog ovisnosti o psihoaktivnim supstancama je 21,7 godina, a podaci pokazuju da je prošlo 6,5 godina od prvog uzimanja bilo kojeg sredstva ovisnosti do prvog javljanja na tretman.

Tablica 26. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA NAČINU OTKRIVANJA ZLOUPORABE

Tko je otkrio	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Policija	471	10,6	182	17,4	653	11,9
Član obitelji	2.379	53,7	591	56,4	2.970	54,2
Zdravstveni djelatnik	212	4,8	34	3,2	246	4,5
Netko od osoblja škole	19	0,4	26	2,5	45	0,8
Netko na radnome mjestu	16	0,4	3	0,3	19	0,3
Prijatelj, poznanik	654	14,8	88	8,4	742	13,5
Ostalo	375	8,5	40	3,8	415	7,6
Nepoznato	305	6,9	83	7,9	388	7,1
Ukupno	4.431	100,0	1.047	100,0	5.478	100,0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Naši mladi zbog različitih razloga dugo ostaju živjeti sa svojom primarnom obitelji pa je i logično da članovi mogu vidjeti ukoliko se oni počinju mijenjati. Roditelji najbolje mogu djelovati uspješnom komunikacijom. Zbog toga su i oni ti koji najčešće prvi otkrivaju problem ovisnosti i upućuju ih na liječenje.

Otkrivanje problema ovisnosti i upućivanje na liječenje tek je početak dugotrajnog procesa. Podaci o otkrivanju problema ovisnosti razlikuju se prema glavnom sredstvu ovisnosti. Ovisnost o opijatima najčešće je otkrio neki od članova obitelji (55,4 %), slijede prijatelji ili poznanici (15,6 %) te policija (10,5 %).

Problem zlouporabe droga kod liječenih neopijatnih ovisnika najčešće otkriva obitelj (53,2 %), a slijedi policija (21,4 %), dok su ostale osobe i institucije zastupljene s manjim udjelom. Znamo da je čest dolazak na liječenje neopijatnih ovisnika posljedica toga što rade odlaze na liječenje, nego da protiv njih bude pokrenut kazneni postupak prema Načelu oportuniteta iz čl. 64 Zakona o sudovima za mladež.

Tablica 27. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DRUGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA RAZDOBLJU RODITELJSKOG SAZNANJA ZA PROBLEM OVISNOSTI I GLAVNOM SREDSTVU

Glavno sredstvo	Roditelji saznali za prvo uzimanje							Ukupno
	Unutar prve godine	Nakon 1. godine	Nakon 2-3 godine	Nakon 4 i više godina	Roditelji za tone znaju	Drugo	Nepoznato	
Heroin	537	653	1264	903	238	100	251	3946
%	13,6%	16,5%	32,0%	22,9%	6,0%	2,5%	6,4%	100,0%
Metadon	33	19	22	20	16	10	19	139
Ostali opijati	10		6	2	1	2	19	40
Buprenorfin	53	40	51	36	43	11	44	278
Tramadol	4	6	1	5	6	1	2	25
Fentanyl		2			1			3
Kokain	40	31	32	31	7	6	18	165
%	24,2%	18,8%	19,4%	18,8%	4,2%	3,6%	10,9%	100,0%
Amfetamini	30	24	19	14	5		14	106
Ecstasy	1	4	5	1	2		4	17
Drugi psihostimulansi	1	1					1	3
Metamfetamin	2		1	1			1	5
Mefedron	-	-	-	-	-	-	-	-
Barbiturati	1							1
Benzodiazepini	6	3	5	2	1	2	4	23
Drugi hipnotici i sedativi	2	2				1	2	7
GHB/GBL	1		1	2	1			5
LSD i drugi halucigeni	2			2	1		1	6
Lako hlapljiva otapala								0
Kanabinoidi	249	139	117	48	36	7	59	655
%	38,0%	21,2%	17,9%	7,3%	5,5%	1,1%	9,0%	100,0%
Sintetski kanabinoidi	7	1	6	1			1	16
Više i ostalo	5	3	9	1	1	1	18	38
Ukupno	984	928	1.539	1.069	359	141	458	5.478
%	18,0%	16,9%	28,1%	19,5%	6,6%	2,6%	8,4%	100,0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Prema izjavama lijećenih osoba, većina roditelja je za problem ovisnosti saznala tek nakon nekoliko godina. Roditelji osoba ovisnih o heroinu za problem ovisnosti su najčešće saznali nakon dvije do tri godine ovisničkog ponašanja (32,0 %), više od četiri godine za otkrivanje ovisnosti kod djece bilo je potrebno za 22,9 % roditelja, dok 6,0 % njih za problem nije ni saznalo. Ipak, veliki udio roditelja (34,9 %) za ovisnost je saznao u prve dvije godine ovisničkog ponašanja svog djeteta. Roditelji lijećenih zbog zlouporabe neopijata su za problem ovisnosti saznali ranije.

Za razliku od zlouporabe opijata, u prve dvije godine zlouporabu kanabinoida otkrilo je čak 59,2 % roditelja, nakon dvije do tri godine 17,9 % roditelja, a za 7,3 % roditelja je bilo potrebno četiri godine ili više godina. Isto kao i kod heroina, za probleme s kanabinoidima ne zna 5,5 % roditelja. Kokain kao glavno sredstvo koristile su 165 osoba. Raspodjela roditeljskog uočavanja problema unutar prve godine je bila 24,2 %, a nakon prve godine saznalo je 18,8 % roditelja. Nakon 2-3 godine još 19,4 % roditelja. Tek nakon 4 i više godine za problem ovisnosti o kokainu saznalo je 18,8 % roditelja. Ako se promatraju sva sredstva ovisnosti vidljivo je da je najveći udio roditelja, njih 28,1%, za prvo uzimanje psihoaktivne supstance svoga djeteta saznalo nakon 2-3 godine.

Tablica 28. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA NAČINU UPUĆIVANJA NA LIJEČENJE

Upućen od	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Osobno	2.959	66,8	221	21,1	3.180	58,1
Obitelji	176	4,0	209	20,0	385	7,0
Prijatelja	84	1,9	11	1,1	95	1,7
Drugog centra za liječenje ovisnosti	37	0,8	5	0,5	42	0,8
Doktora primarne zaštite	782	17,6	65	6,2	847	15,5
Bolnice - druge medicinske ustanove	77	1,7	41	3,9	118	2,2
Centar za socijalnu skrb	25	0,6	132	12,6	157	2,9
Suda - ODO - Policije	125	2,8	258	24,6	383	7,0
Drugo	99	2,2	85	8,1	184	3,4
Nepoznato	67	1,5	20	1,9	87	1,6
Ukupno	4.431	100.0	1.047	100.0	5.478	100.0

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Opijatski ovisnici na liječenje najčešće dolaze osobnom odlukom (66,8 %), slijedi upućivanje liječnika primarne zdravstvene zaštite (17,6 %). Poticaj liječnika na tretman je rezultat dugogodišnje suradnje primarne zdravstvene zaštite i sustava za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti kao i provođenja Nacionalne strategije koje uključuje aktivno svakodnevno susretanje liječnika s ovisnicima i nadzor nad provođenjem farmakoterapije i drugih oblika terapije ovisnosti. Novi Kazneni zakon poziva sud da u slučajevima u kojima bi se izrekla kazna zatvora do šest mjeseci koristi niz alternativnih mjera umjesto zatvora, kao što su novčane kazne, rad za opće dobro, provjeravanja i liječenja. Obvezno liječenje za konzumente droga može se propisati u trajanju do tri godine, a vrijeme provedeno u liječenju uračunava se u trajanje kazne. Ovaj generički pristup osigurava da se mnoge psihoaktivne tvari kontroliraju sukladno relevantnim zakonima za suzbijanjem zlouporabe droga.

Najviše osoba je na liječenje zbog zlouporabe neopijata upućeno po odluci suda, općinskog državnog odvjetništva ili policije (24,6 %). Osobnom odlukom ih je došlo 21,1 %, a Centar za socijalnu skrb je uputio 12,6 % osoba zbog uzimanja neopijata. Obitelj je uputila 20% osoba. Maloljetnici se i nadalje upućuju zbog posjedovanja ili drugih djela povezanih s uporabom droge na obvezno liječenje te je to jedan od glavnih načina dospijevanja u sustav. Kada je o konzumaciji neopijata među mladima riječ, obitelji su često premalo senzibilizirane i rijetko odlučne u tome da mlade treba uključiti u tretman.

RIZIČNA PONAŠANJA OSOBA LIJEČENIH ZBOG ZLOUPORABE PSIHOAKTIVNIH DRUGA

Život na margini društva i rizična ponašanja ovisnika često uključuju i izlaganje popratnim bolestima i komplikacijama. To se osobito može dogoditi u slučaju uporabe zajedničkih igala, šprica i ostalog pribora te rizičnog (promiskuitetnog, odnosno bez korištenja zaštite) seksualnog ponašanja. Hepatitis B, hepatitis C i HIV samo su neke od zaraznih bolesti pogodnih za prenošenje navedenim načinima zbog čega populacija ovisnika ima veći rizik obolijevanja od opće populacije. Stoga je osobito važno ustrajati na provođenju mjera koje mogu smanjiti zajedničku uporabu igala i pribora te neprekidno podizati svijest o važnosti sigurnih spolnih odnosa. Uporaba kondoma i čistog pribora u interesu je ne samo pojedinog ovisnika, već je važna i za smanjenje mogućnosti zaraze neovisničke populacije. Posljedice dugotrajne upotrebe heroina odnose se na samu drogu i način na koji se koristi (tj. ubrizgavanjem ili pušenjem). Opasnost od zlouporabe heroina je i u tome što se vrlo rijetko na ulici može kupiti čisti heroin. Uglavnom je pomiješan s različitim primjesama (šećer, kakao, brašno, mlijeko u prahu, vapno itd.) kako bi preprodavači što više zaradili, što također dovodi do različitih zdravstvenih komplikacija i problema.

Podaci prikupljeni na standardnim izvještajnim obrascima omogućavaju uvid, kako u način uzimanja droga općenito, tako i u učestalost korištenja zajedničkog pribora. Ovakav način prikupljanja podataka omogućuje nam praćenje promjena u ponašanjima i obilježjima ovisničke populacije. Ukupna kvaliteta i redovitost prikupljanja podataka kroz standardni obrazac izvještavanja sve je bolja. Prema međunarodnim podacima i u zemljama Europske unije, stope prijavljenih novodijagnosticiranih slučajeva zaraze HIV-om u intravenoznih korisnika droga uglavnom su stabilne i niske razine, ili u padu.

Tablica 29. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA INTRAVENSKOM UZIMANJU OPIJATA UOPĆE I TRENUTNO

Zlouporaba opijata	Intravenski ikada	i.v. uzimanje glavnog sredstva prošli mjesec od onih koji su ikada uzimali i.v.
5.338	3.449	123
	62,9 %	3,6 %

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Podaci o intravenoznom uzimanju opijata bilježe se za mjesec koji je prethodio posljednjem pregledu te se promatraju u odnosu na podatke o intravenoznom uzimanju opijata ikada u životu. U 2020. godini, od ukupnog broja opijatnih ovisnika lijećenih u tekućoj godini, njih 3.449 (62.9 %) je izjavilo da je barem jednom u životu opijate uzimalo intravenozno, dok je 3.6 % intravenozno uzimalo opijate u mjesecu koji je prethodio posljednjem dolasku na liječenje.

Tablica 30. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U RAZDOBLJU 2012.-2020. GODINE U HRVATSKOJ, PREMA KORIŠTENJU ZAJEDNIČKIH IGALA I ŠPRICA U ŽIVOTU I U POSLJEDNJIH MJESEC DANA

		Korištenje zajedničkih igala i šprica <u>u životu</u> (%)								
Da	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	
		59,7	59,7	59,7	47,5	57,8	55,7	54,5	53,1	38,3
		Korištenje zajedničkih igala i šprica <u>u posljednjih mjesec dana</u> (%)								
Da	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	
		2,7	2,2	1,8	2,1	2,3	2,0	1,9	2,2	2,4

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Učestalost korištenja zajedničkog pribora ikada u životu i u mjesec dana prije posljednjeg pregleda pokazuje silazan trend u promatranom razdoblju. Godine 2012. učestalost korištenja zajedničkog pribora ikada u životu bila je 59,7%, dok se osam godina kasnije smanjila za gotovo 21,4%. Učestalost korištenja zajedničkih igala i šprica u posljednjih mjesec dana je u blagom porastu.

Postojanje i rad centara za zamjenu igala i šprica, besplatno savjetovanje i testiranje na hepatitis B, hepatitis C i HIV je u posljednjim godinama kontinuirano djelovalo na postupnu promjenu rizičnog ponašanja ovisnika o heroinu.

PREBOLJELE BOLESTI ILI POZITIVITET (ANAMNESTIČKI) U OPIJATNIH OVISNIKA

Opijatni ovisnici su po prirodi svoje bolesti i zbog načina uzimanja droga izloženiji riziku za obolijevanje od bolesti koje se prenose krvlju.

Tablica 31. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE OPIJATA U HRVATSKOJ PREMA ANAMNESTIČKIM PODACIMA O ZARAŽENOSTI HEPATITISOM B, C I HIV-om (2012.-2020. GODINA)

Izješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2020. godini

Ovisnici o opijatima	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
HIV pozitivni (%)	0,5	0,3	0,2	0,5	0,2	0,5	0,3	0,3	0,3
Hepatitis B pozitivni (%)	6,5	4,6	6,3	6,3	5,5	5,2	4,2	3,4	3,1
Hepatitis C pozitivni (%)	39,2	31,8	25,1	35,8	36,1	34,7	28,7	27,4	30,7

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Intravenozno uzimanje droga predstavlja najveći rizik pojave značajnih zdravstvenih problema koji se prenose krvlju kao što su to HIV/AIDS, hepatitis B i C, predoziranje i smrti vezane uz uzimanje psihoaktivnih droga. Europske države se dosta uspješno bore protiv HIV infekcija među intravenoznim uzimateljima droga.

U promatranom razdoblju od 2012. do 2020. godine broj hepatitis B pozitivnih opijatih ovisnika pokazuje silazan trend (2012. - 6,5 %; 2013. - 4,6 %; 2014. - 6,3 %; 2015. - 6,3 %; 2016. - 5,5 %, 2017. 5,2 %; 2018. – 4,2 %, 2019. – 3,4%). U analiziranoj 2020. godini je udio pozitivnih na hepatitis B bio u padu i iznosio je 3,1 %.

Podaci o rezultatima testiranja na hepatitis C pokazuju da se u razdoblju od 2012. do 2020. godine udio zaraženih smanjio, ali je taj udio i dalje višestruko veći no što se procjenjuje za opću populaciju.

Udio HIV pozitivnih osoba već je dulji niz godina niskih vrijednosti i stabilnog trenda, a za 2020. godinu iznosi 0,3 %, kao i godinu ranije. Unatrag nekoliko godina nema zabilježenih slučajeva zaraze HIV-om među intravenskim uzimateljima droga. Ovo možemo zahvaliti i trajnoj edukaciji, dobroj obaviještenosti, modernoj farmakoterapiji, radu centara za savjetovanje te programu zamjene igala i šprica.

Tablica 32. OSOBE LIJEČENE U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA ZABILJEŽENIM POPRATNIM BOLESTIMA I POREMEĆAJIMA

Dijagnoze prema MKB-10		Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata	
		Broj	%	Broj	%
F60-F69	Poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih	579	37,8	112	32
F30-F39	Afektivni poremećaji (depresija, poremećaji raspoloženja)	254	16,6	25	7,1
F40-F48	Neurotski poremećaji, vezani uz stres i somatoformni poremećaji	358	23,4	53	15,1
F10	Duševni poremećaji, poremećaji ponašanja uzrokovani uzimanjem alkohola	150	9,8	37	10,6

Izvrješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2020. godini

F20-F29	Shizofrenija, shizotipni i sumanutni poremećaji	151	9,8	70	20
F90-F98	Poremećaji u ponašanju i osjećajima koji se pojavljuju u djetinjstvu i adolescenciji	7	0,5	48	13,7
F00-F09	Organski i simptomatski duševni poremećaji	29	1,9	1	0,3
F50-F51	Poremećaji hranjenja	5	0,3	4	1,1
Broj dijagnoza		1.533	100	350	100

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Ovisnost kao kroničnu recidivirajuću bolest često prate druge dijagnoze mentalnih bolesti i poremećaja. Često je teško razlučiti dovodi li psihijatrijska dijagnoza dovodi do uzimanja droga ili obrnuto. Obično se paralelno liječi i ovisnost i komorbiditetni poremećaj.

Prelaskom na novo aplikativno rješenje Registra osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga s ugrađenim MKB-10 šifarnikom zabilježen je značajan porast unosa popratnih bolesti i poremećaja. Podaci iz 2020. godine govore da se u slučaju zlouporabe opijata najčešće radi o poremećajima ličnosti (37,8 %), neurotskim (23,4 %) i afektivnim poremećajima duševnim poremećajima (16,6 %) te poremećajima ponašanja uzrokovanim alkoholom (9,8 %). Kod osoba liječenih zbog zlouporabe neopijata najčešće su zabilježeni poremećaji ličnosti i ponašanja odraslih (20 %) te duševni poremećaji ponašanja uzrokovani uzimanjem alkohola (10,6 %). Depresivni poremećaj često dovodi do potrebe „samoliječenja“ pa kao posljedica počinje i uzimanje psihoaktivnih droga. Ali i neke droge dovode do pojave depresije, anksioznosti ili nekih drugih emocija. Poremećaj osobnosti, koji je vrlo čest kod ovisnika o drogama, može u svojoj slici imati i depresivne smetnje i zlouporabu sredstava ovisnosti. Psihostimulansi, ecstasy, psihodepresori (benzodiazepini) mogu izazvati depresivne simptome.

OVISNIČKA POPULACIJA I SUKOBI SA ZAKONOM

U Republici Hrvatskoj kontrola droga pokrivena je dvama zakonskim aktima: Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga i Kaznenim zakonom. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga, donesen u studenom 2001. godine, regulira uvjete za proizvodnju, posjedovanje i promet drogama, psihoaktivnim tvarima i prekursorima. Nadalje, zabranjuje neovlašten uzgoj droge, njezino posjedovanje i promet njome te predviđa novčane kazne za pravne osobe koje krše propise o trgovini drogama i za osobe koje prelaze granicu bez potvrde koju je na propisanom obrascu izdao ovlaštenu liječnik. Teža kaznena djela procesuirana su u Kaznenom zakonu.

Od siječnja 2013. godine, posjedovanje malih količina droge za osobnu upotrebu više nije kazneno djelo, ali se svrstava kao prekršaj sukladno odredbama Zakona o suzbijanju zlouporabe droga te se kažnjava novčanom kaznom.

Što se tiče tretmana zatvorenika, tretman zbog uporabe droga koji počinje u zatvoru potrebno je nastaviti i nakon puštanja na slobodu s obzirom na to da je liječenje i oporavak težak proces koji se mora nastaviti i tijekom daljnjeg života korisnika. Bez pravog liječenja, većina ovisnika o drogama ponovno će ih koristiti nakon što se vrate u svoje životno okruženje.

Tablica 33. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA VRSTI SADAŠNJIH SUDSKIH PROBLEMA

Sadašnji sudski problemi	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	broj	%	broj	%	broj	%
Nema	3.688	83,2%	685	65,4%	4.373	79,8%
Ima, u vezi sa sredstvima ovisnosti	373	8,4%	267	25,5%	640	11,7%
Ima, nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	361	8,1%	81	7,7%	442	8,1%
Nepoznato	9	0,2%	14	1,3%	23	0,4%
Ukupno	4.431	100,0%	1.047	100,0%	5.478	100,0%
Za one koji imaju sudske probleme – tip sudskih problema						
Započeta istraga	66	7,9%	24	7,7%	90	7,9%
Sudski proces u tijeku	257	30,9%	139	44,8%	396	34,7%
Pod uvjetnom je kaznom	94	11,3%	20	6,5%	114	10,0%
Očekuje izvršenje kazne	205	24,7%	77	24,8%	282	24,7%
Nalazi se u pritvoru	16	1,9%	2	0,6%	18	1,6%
Nalazi se u zatvoru	41	4,9%	18	5,8%	59	5,2%
Nepoznato	152	18,3%	30	9,7%	182	16,0%
Ukupno	831	100,0%	310	100,0%	1.141	100,0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Analizom ovisnika koji imaju sudske probleme razvidno je da kod opijatskih ovisnika najviše onih sa sudskim procesom u tijeku (30,9 %) te onih koji očekuju kaznu (24,7 %). Pod uvjetnom kaznom je 11,3 % osoba, a u zatvoru se nalazi 4,9% liječenih zbog opijata.

Kod neopijatnih ovisnika najzastupljeniji oblici sadašnjih sudskih problema su oni sudski proces u tijeku (44,8 %) a slijede oni koji očekuju kaznu (24,8 %).

U vrijeme liječenja, 83,2 % ovisnika o opijatima te 65,4 % ovisnika o neopijatima izjavljuje da nema sudskih problema. Sveukupno promatrano, probleme sa zakonom u tekućoj godini nema 79,8 % svih liječenih.

Veliki broj slučajeva nepoznatih podataka vezanih uz sadašnje sudske probleme, od kojih su većina neispunjeni podaci, može se objasniti time što korisnici aplikacije nisu u potpunosti prilagodili novom načinu unosa spomenutih podataka u postojećem aplikativnom rješenju Registra.

Tablica 34. OSOBE LIJEČENE ZBOG ZLOUPORABE DROGA U HRVATSKOJ 2020. GODINE PREMA VRSTI RANIJIH SUDSKIH PROBLEMA

Raniji sudski problemi	Zlouporaba opijata		Zlouporaba neopijata		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Nije ih imao	1.169	26,4%	396	37,8%	1.565	28,6%
Imao ih je, u vezi sa sredstvima ovisnosti	2.213	49,9%	252	24,1%	2.465	45,0%
Imao ih je, nije u vezi sa sredstvima ovisnosti	890	20,1%	118	11,3%	1.008	18,4%
Nepoznato	159	3,6%	281	26,8%	440	8,0%
Ukupno	4.431	100,0%	1.047	100,0%	5.478	100,0%
Za one koji su imali ranije sudske probleme - tip sudskih problema						
Kažnjavan prekršajno	716	21,5%	130	19,6%	846	21,2%
Kažnjavan uvjetnom kaznom	284	8,5%	42	6,3%	326	8,2%
Kažnjavan zatvorskom kaznom	836	25,1%	55	8,3%	891	22,3%
Bio u zatvoru više puta	755	22,7%	35	5,3%	790	19,8%
Bio u pritvoru	341	10,2%	23	3,5%	364	9,1%
Nepoznato	396	11,9%	378	57,0%	774	19,4%
Ukupno	3.328	100,0%	663	100,0%	3.991	100,0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Podaci o ranijim sudskim problemima kod opijatnih ovisnika pokazuju da ih je 70 % imalo neke probleme sa zakonom u prošlosti. Najčešće su bili kažnjavani zatvorskom kaznom (25,1 %), bili su u zatvoru više puta (22,7 %) ili su kažnjavani prekršajnom kaznom (21,5 %).

Među osobama koje su koristile neopijate, različite sudske probleme ranije je u životu imalo njih 35,4 %. Podaci o tipu sudskih problema pokazuju da su najviše kažnjavani prekršajno (19,6 %), zatvorskom kaznom (8,3 %) te uvjetnom kaznom (6,3 %).

Veliki broj slučajeva nepoznatih podataka vezanih uz ranije sudske probleme, od kojih su većina neispunjeni podaci, također se može objasniti nepotpunom prilagodbom na novi izgled polja i način unosa podataka u postojećem aplikativnom rješenju Registra.

III IKAD ZABILJEŽENI U REGISTRU, UMRILI U 2020. GODINI

Analizom slučajeva smrti svih osoba koje su ikad bile na liječenju zbog zlouporabe nekog psihoaktivnog sredstva pokazalo se da su 2020. godine umrlo 322 osobe. Od svih umrlih, 250 njih su muškarci, a 72 žene (3,5:1). Bili su u dobi od 16 do 94 godine. Najviše umrlih je bilo u dobnoj skupini od 40 do 44 godine – 54 osoba.

Prosječna dob umrlih je bila 49,5 godina (muškarci 47,8, a žene 55,6 godina).

Najviše umrlih je bilo sa prebivalištem u Gradu Zagrebu (33,5 %). Iz Splitsko-dalmatinske županije umrlo je 13,3 % osoba, a slijede je Primorsko-goranska (7,4 %) i Zadarska (6,5 %). U gotovo svim županijama zabilježen je barem jedan slučaj smrti liječenih osoba ikad zabilježenih u Registru.

Predoziranje heroinom je navedeno kao uzrok smrti za 36 osoba ili 11,2 % (prosječna dob – 43,3 godina), a metadonom 19 osoba ili 5,9 % (prosječna dob – 36,8 godina).

S obzirom na to da su osobe koje se liječe zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u prosjeku sve starije, razumljivo je da se povećao i broj malignih bolesti koje su uzrokovale smrt. Za 46 osoba (14,3 %) kao dijagnoza uzroka smrti navedena je neka maligna bolest. Hepatitis C je naveden kao uzrok smrti kod 6 osoba (1,9 %). Budući da je ovisnost o drogama vrlo kompleksna bolest, s njom dolazi i do mnogo drugih različitih bolesti. Kao uzrok smrti navedene su i ostale bolesti kao što su bolesti krvožilnog sustava (12,1 %), bolesti jetre (5,3 %), bolesti pluća i dišnih putova i drugo (4,4 %).

Ozljede, nezgode i nesreće su isto tako bile relativno čest uzrok smrti kod čak 34 osobe (10,6 %), a 14 osoba su same sebi namjerno oduzele život.

Tablica 35. OSOBE UMRLE TIJEKOM 2020. GODINE PO UZROKU

Uzrok smrti	Broj	%
Predoziranje heroinom	36	11.2%
Predoziranje metadonom	19	5.9%
Predoziranje kokainom	4	1.2%
Predoziranje kanabinoidima	1	0.3%
Predoziranje alkoholom	5	1.6%
Intoksikacija lijekovima	13	4.0%
Hepatitis C	6	1.9%
Maligne bolesti	46	14.3%
Bolesti krvožilnog sustava	39	12.1%
Bolesti jetre	17	5.3%
Bolesti pluća i dišnih putova	13	4.0%
COVID-19	4	1.2%
Suicid	14	4.3%
Nezgode i nesreće	13	4.0%
Ozljede	21	6.5%
Ostale bolesti	71	22.0%
UKUPNO	322	100.0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 36. OSOBE UMRLE TIJEKOM 2020. GODINE PO DOBI

Dob utrenutku smrti	Spol		UKUPNO	%
	Muški	Žene		
Do 19	1	1	2	0,6%
20-24	5	1	6	1,9%
25-29	9	0	9	2,8%
30-34	16	1	17	5,3%
35-39	37	10	47	14,6%
40-44	46	8	54	16,8%
45-49	31	8	39	12,1%
50-54	38	9	47	14,6%
55-59	22	7	29	9,0%
60-64	14	6	20	6,2%
65+	31	21	52	16,1%
Ukupno	250	72	322	100,0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

Tablica 37. BROJ SVIH LIJEČENIH I UMRlih OSOBA TIJEKOM 2020. GODINE PO DOBI

Dobna skupina	Broj liječenih	Broj umrlih	Omjer liječeni : umrli
Do 19	274	2	137:1
20-24	271	6	45,2:1
25-29	322	9	35,8:1
30-34	561	17	33:1
35-39	1.247	47	26,5:1
40-44	1.301	54	24,1:1
45-49	845	39	21,7:1
50-54	369	47	7,9:1
55-59	205	29	7,1:1
60-64	67	20	3,4:1
65+	16	52	0,3:1
Ukupno	5.478	322	17:1

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

**Tablica 38. OSOBE UMRLE TIJEKOM 2020. GODINE PO SPOLU I ŹUPANIJI
PREBIVANJA**

Źupanija	Ukupno umrlih	%
Grad Zagreb	108	33,5%
Splitsko-dalmatinska	43	13,4%
Primorsko-goranska	24	7,5%
Istarska	23	7,1%
Zadarska	21	6,5%
Zagrebačka	17	5,3%
Šibensko-kninska	15	4,7%
Varaždinska	12	3,7%
Dubrovačko-neretvanska	10	3,1%
Sisačko-moslavačka	7	2,2%
Osječko-baranjska	7	2,2%
Karlovačka	6	1,9%
Krapinsko-zagorska	6	1,9%
Koprivničko-križevačka	5	1,6%
Vukovarsko-srijemska	5	1,6%
Požeško-slavonska	3	0,9%
Virovitičko-podravska	3	0,9%
Brodsko-posavska	2	0,6%
Ličko-senjska	2	0,6%
Međimurska	2	0,6%
Ukupno Hrvatska	322	100,0%

Izvor podataka: HZJZ, Registar osoba lijećenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga

„Izješće o osobama lijećenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga
u Hrvatskoj u 2020. godini“

Izdavač

Hrvatski zavod za javno zdravstvo
Zagreb, Rockefellerova 7, 10000 Zagreb
Tel. +385 (1) 4863 240

Urednici

izv. prof. dr. sc. Krunoslav Capak, prim. dr. med. spec.
prim. dr. sc. Ivana Pavić Šimetin, dr. med.

Autori

Maja Valentić, mag. educ. soc.
Ana Ištvanović, dr. med. spec. javnog zdravstva
prof. dr. sc. Danijela Štimac Grbić, dr. med.
prim. dr. sc. Dijana Mayer, dr. med.
Paula Šestak, bacc. san. ing.
Ivona Keć, dipl. san. ing.

Suradnici

Mario Hemen, ing.

www.hzjz.hr